PACT voor kindcentra

Kwaliteit

van integrale kindcentra

Een eerste verkenning van onderscheidende factoren

Pauline Slot & Paul Leseman

Inhoud

Management samenvatting 1
Aanbevelingen 3

1 Aanleiding 4

2 Onderzoeksaanpak 6
2.1. Proceskwaliteit in de kinder- en peuteropvang 8
2.2. Structurele kwaliteitskenmerken in kinder- en peuteropvang 10
2.3. Organisatiekenmerken kinder- en peuteropvang 12
2.4. Proceskwaliteit in de buitenschoolse opvang 13
2.5. Structurele kwaliteitskenmerken in de buitenschoolse opvang 15
2.6. Organisatiekenmerken van centra met buitenschoolse opvang 16
Samenvatting van bevindingen 17

3 Relaties tussen structurele en proceskwaliteit 19
3.1. Kinder- en peuteropvang 21
3.1.1. Indeling van IKC's op basis van de CLASS-index 21
3.1.2. Indeling van IKC's op basis van de brede kwaliteitsindex 26
3.2. Buitenschoolse opvang 30
3.2.1. Indeling van IKC's op basis van de CLASS-index 30
3.2.2. Indeling van IKC's op basis van de brede kwaliteitsindex 35
3.3. Samenvattend 40

Referenties 42
Bijlage 1 43

Colofon
Auteur: Pauline Slot & Paul Leseman, Universiteit Utrecht
Creatie & realisatie: O2 Communicatie
© Het Kinderopvangfonds, augustus 2020

Deze uitgave is gemaakt in opdracht van HETKINDEROPVANGFONDS
in het kader van het programma PACT voor Kindcentra. www.pactvoorkindcentra.nl

Samenvatting

Doen integrale kindcentra (IKC) het beter dan andere kindcentra als het gaat om belangrijke principes die met het concept van IKC zijn verbonden en de pedagogische kwaliteit? Zijn er verschillen hierin tussen IKC's waaruit aanbevelingen voor de doorontwikkeling van het construct zijn af te leiden? Deze vragen stonden centraal in het onderzoek waarvan de belangrijkste resultaten in dit rapport worden besproken.

Gebruik is gemaakt van data die in het kader van de Landelijke Kwaliteitsmonitor Kinderopvang (LKK) zijn verzameld in de jaren 2017 t/m 2019. In totaal waren er gegevens beschikbaar van 180 centra voor kinder- en peuteropvang en 71 centra voor buitenschoolse opvang. Deze gegevens betreffen observaties van de proceskwaliteit en de omgevingskwaliteit met verschillende observatie-instrumenten, en rapportages via interviews en vragenlijsten door pedagogisch medewerkers en leidinggevenden over de structurele kwaliteitskenmerken, het pedagogisch beleid, de missie en visie van de organisatie en het beleid van de organisatie op het gebied van professionalisering, samenwerking met externe partijen en de organisatiestructuur. Aan leidinggevenden is allereerst gevraagd of hun organisatie een integraal kindcentrum is, anders dan een zelfstandig centrum, een onderdeel van een brede school of multifunctionele voorziening, of een opvangvoorziening binnen een basisschool. Op grond van deze zelfdefinitie zijn 26 IKC's in de kinder- en peuteropvang en 26 in de buitenschoolse opvang onderscheiden.

Uit informatie van PACT voor Kindcentra en Veen en collega's (2020) zijn de belangrijkste principes van IKC's zoals deze momenteel in Nederland vorm krijgen afgeleid, 14 in totaal, maar deels overlappend. Vervolgens is in het databestand van de LKK naar kenmerken gezocht die als passende operationaliseringen van deze principes kunnen gelden. Een uitgebreid overzicht hiervan is opgenomen in dit rapport, zie Bijlage 1. De LKK is niet opgezet als onderzoek dat zich specifiek richt op IKC's. Daarom is de match tussen principes en beschikbare data niet volledig. Toch zijn er voor de meeste principes passende gegevens gevonden die vervolgens zijn geanalyseerd om antwoord op de onderzoeksvragen te kunnen geven.

Proceskwaliteit omvat de kwaliteit van de dagelijkse ervaringen van kinderen in de groep en gaat specifiek in op de aard en kwaliteit van de interacties van kinderen met hun omgeving (medewerkers, andere kinderen en materialen).

De omgevingskwaliteit is een bredere maat voor de kwaliteit van de inrichting van de ruimte, aanwezige materialen en globale interacties met de medewerkers.

Structurele kwaliteit heeft betrekking op de randvoorwaarden voor het realiseren van de proceskwaliteit en omvat bijvoorbeeld groepsgrootte, kind-staf ratio, opleidingsniveau van de medewerkers op groepsniveau, visie en missie, professionaliseringsbeleid op organisatieniveau.

Het antwoord op de eerste onderzoeksvraag luidt ontkennend. *IKC's als zodanig* doen het niet beter, ook niet slechter, dan reguliere instellingen voor kinder- en peuteropvang en buitenschoolse opvang. De geobserveerde proceskwaliteit is volgens de verschillende observatie-instrumenten die in de LKK worden gebruikt in IKC's niet beter dan in andere centra. Ook de omgevingskwaliteit en de structurele kwaliteit zijn in IKC's niet beter dan in andere centra. IKC's verschillen niet noemenswaardig en zeker niet consistent van andere centra op kenmerken van het pedagogisch beleid en het organisatiebeleid die als operationaliseringen zijn gekozen van de belangrijkste principes van het IKC concept. Het is van belang om te bedenken dat het hier gaat om zelfdefinities van betreffende instellingen. Het concept laat kennelijk ruimte voor lokale invulling en uitwerking, en is daarmee op dit moment niet onderscheidend.

Om antwoord op de tweede onderzoeksvraag te geven, is met verschillende indicatoren van de pedagogische proces- en omgevingskwaliteit onderscheid gemaakt tussen IKC's van relatief hoge en IKC's van relatief lage kwaliteit. Dit is apart gedaan voor de kinder- en peuteropvang respectievelijk de buitenschoolse opvang, omdat uit eerdere analyses is gebleken dat beide opvangsoorten kunnen verschillen in wat als hoge kwaliteit geldt. Het aantal geïdentificeerde IKC's per opvangsoort was klein. Statistische toetsing was daarom niet aan de orde en de huidige bevindingen gelden alleen voor de IKC's in de LKK steekproef. Binnen deze beperkingen, luidt het antwoord op de tweede vraag bevestigend. Er zijn systematische verschillen tussen IKC's van lagere en hogere pedagogische kwaliteit in de LKK steekproef die terug te voeren zijn op een aantal beleids- en organisatiekenmerken. Hieruit zijn aanbevelingen af te leiden voor de doorontwikkeling van het concept en de implementatie ervan in lokale situaties.

IKC's in zowel de kinder- en peuteropvang als in de buitenschoolse opvang met een hogere pedagogische kwaliteit vangen vaker dan IKC's van lagere kwaliteit kinderen op uit gezinnen met een lage sociaaleconomische status of niet-Westerse migratieachtergrond. Ze vangen, overlappend hiermee, vaker kinderen op met behoefte aan taalondersteuning. Zij dragen vaker een brede educatieve en inclusieve-emancipatorische missie uit die contrasteert met een klantgerichte dienstverlenende missie. Zij hebben de participatie van kinderen vaker formeel geregeld. Zij werken vaker volgens een uitgewerkt pedagogisch concept en zij hebben op organisatieniveau een ruimer aanbod van verschillende vormen van continue professionalisering voor de medewerkers.

In de kinder- en peuteropvang hebben IKC's van hogere kwaliteit een sterkere educatieve en ontwikkelingsstimulerende oriëntatie, zoals blijkt uit accenten in het activiteitenaanbod en het gebruik van een educatief programma (bijv. een VVE-programma of een vergelijkbare methodische aanpak). IKC's van hogere kwaliteit in de kinder- en peuteropvang hebben een minder open dagprogramma (vergelijkenderwijs weinig ruimte voor vrije activiteiten) en passen minder vaak een opendeurenbeleid toe. In de buitenschoolse opvang worden IKC's van hogere kwaliteit juist gekenmerkt door een open aanpak met keuzeruimte voor kinderen en zijn er geen duidelijke educatieve accenten in het activiteitenaanbod.

In de kinder- en peuteropvang hebben IKC's van hogere kwaliteit vaker kinderparticipatie formeel geregeld in de vorm van periodieke gesprekken met kinderen of systematisch bevragen van ouders over de ervaringen van kinderen. Omgekeerd is in IKC's van lagere kwaliteit de kinderparticipatie meer informeel (observeren wat kinderen willen, direct afstemmen op kinderen in het dagelijkse werk). Dit beeld strookt met de meer systematische, programmatische en aanbod-gestuurde aanpak van IKC's van hogere kwaliteit vergeleken met de IKC's van lagere kwaliteit, die in dit opzicht meer kindvolgend zijn. Ook in de buitenschoolse opvang is de kinderparticipatie in IKC's van hogere kwaliteit vaker formeel geregeld.

IKC's van hogere kwaliteit in de kinder- en peuteropvang organiseren meer activiteiten om ouders te betrekken en zijn sterker ingebed in een netwerk van lokale (wijkgebonden) organisaties dan IKC's van lagere kwaliteit, en ze hebben diepergaande samenwerking met basisscholen. In de buitenschoolse opvang differentieert het ouderbeleid niet duidelijk tussen IKC's van lagere en hogere kwaliteit. Er is bovendien geen duidelijke relatie tussen de kwaliteit van de IKC's en de participatie in lokale netwerken. Diepere samenwerking met scholen is meer kenmerkend voor IKC's van lagere kwaliteit.

In de kinder- en peuteropvang zijn IKC's van hogere kwaliteit niet vaker onderdeel van een stichting dan IKC's van lagere kwaliteit, terwijl beide groepen IKC's vaker dan gemiddeld in de hele steekproef deel uitmaken van een BV of NV en een commercieel doel hebben. In de buitenschoolse opvang, daarentegen, zijn IKC's van hogere kwaliteit vaker dan IKC's van lagere kwaliteit onderdeel van een stichting zonder winstdoel.

Aanbevelingen

- Het is belangrijk IKC's vorm te geven op basis van een omvattend concept waarin de maatschappelijke missie, pedagogische visie en het zorgbeleid in samenhang worden beschreven, en dat afgestemd is op de voorkeuren en behoeften van de lokale klantengroep. Dit concept is herkenbaar, dient als leidraad voor interne professionaliseringsactiviteiten, wordt gedragen binnen de hele organisatie, en is de grondslag voor samenwerking met externe partners.
- De missie en visie dienen herkenbaar uit te gaan van de brede ontwikkeling en educatie van kinderen, inclusie van kinderen met beperkingen of andere ondersteuningsbehoeften, inclusie van kinderen met een andere culturele of religieuze achtergrond, en het bevorderen van kansengelijkheid en emancipatie van achterstandsgroepen.
- Het is aan te bevelen een ruim aanbod te doen van verschillende professionaliserings-activiteiten voor alle pedagogische medewerkers en frequent als team te overleggen om gezamenlijk het dagelijkse programma vorm te geven, te evalueren en verder te ontwikkelen.
- De participatie van kinderen, met name hun rol in de ontwikkeling en vormgeving van het pedagogisch beleid en programma van activiteiten, dient formeel geregeld te worden, bijvoorbeeld in de vorm van periodieke gesprekken met kinderen, kinderenquêtes (in de buitenschoolse opvang) en het systematisch bij ouders informeren naar de beleving en wensen van kinderen.
- In de voorschoolse kinder- en peuteropvang is het aan te bevelen om een meer doelgericht en gebalanceerd aanbod van vrije, creatieve en educatieve activiteiten aan te bieden. In de buitenschoolse opvang is een vrijer programma aan te bevelen, dat complementair is aan de (gestructureerde) schooldag en minder nadruk legt op ontwikkelingsstimulerende activiteiten.
- In de voorschoolse kinder- en peuteropvang is het belangrijk thematische activiteiten voor ouders te bieden en ouders, via groepsbijeenkomsten, te betrekken bij de opvoeding en ontwikkeling van hun kind en bij het beleid van het centrum. In de buitenschoolse opvang is versterking van de participatie van ouders in gezamenlijke activiteiten (bijv. sportmiddagen en festiviteiten) aan te bevelen.
- In de voorschoolse kinder- en peuteropvang is versterking van de netwerk-samenwerking met zorg-, welzijns- en educatieve instellingen in de buurt aan te bevelen en dient naar diepe samenwerking met basisscholen te worden gestreefd, waaronder gezamenlijk overleg over het pedagogisch beleid, afstemming van het educatieve programma en gezamenlijke activiteiten op het gebied van professionalisering. In de buitenschoolse opvang is juist een complementaire verhouding met het basisonderwijs aan te bevelen.

1

Aanleiding

1. Aanleiding

Het doel van dit onderzoek is om meer inzicht te krijgen in de kwaliteit van het aanbod in integrale kindcentra (IKC's) en hoe die zich verhoudt tot de kwaliteit in reguliere kinderopvangcentra. Eerder onderzoek onder IKC's die een voorhoedefunctie vervullen, toonde al de diversiteit en variëteit in IKC's, vaak afhankelijk van de lokale context (Veen, Ledoux, Emmelot, & Gevers Deynoot-Schaub, 2020). De huidige studie onderzoekt IKC's uit een landelijke representatieve steekproef en kan zo meer licht werpen op hoe IKC's in den lande er uit zien. Hoewel er al wat bekend is over de werkzame factoren van IKC's, is er tot op heden weinig onderzoek gedaan naar hoe die factoren samenhangen met de geboden kwaliteit. Het huidige onderzoek zal in kaart brengen welke (onderscheidende) factoren bijdragen aan een hogere kwaliteit van interacties, het aanbod van spel en activiteiten en de mate van welbevinden en betrokkenheid van kinderen in de groep.

De volgende deelvragen staan centraal:

- *Hoe ziet de proceskwaliteit, structurele en organisatorische kwaliteit van IKC's eruit in vergelijking met 'reguliere' centra?*
- *Welke structurele en organisatorische kenmerken van IKC's dragen bij aan hogere proceskwaliteit?*

Onderzoeksaanpak

2

2. Onderzoeksaanpak

De data die gebruikt zijn voor dit rapport komen van de Landelijke Kwaliteitsmonitor Kinderopvang (LKK 2017-2019[1]). Vanwege de opzet van de LKK is er data verzameld bij verschillende vormen van opvang (en dus niet in het onderwijs of de jeugdhulp). In het huidige rapport wordt de vergelijking gemaakt tussen centra die zichzelf als IKC bestempelen en reguliere kinderopvangcentra. De deelnemende centra vertegenwoordigen verschillende opvangsoorten, zoals te zien is in Tabel 2.1[2]. Vanwege de verschillen tussen kinder- en peuteropvang voor kinderen van 0-4 jaar en buitenschoolse opvang van kinderen van 4-12 jaar is ervoor gekozen om de analyses en vergelijkingen voor beide soorten apart te doen.

Tabel 2.1. Overzicht van deelnemende centra aan LKK

	Integrale kindcentra	Reguliere kinderopvangcentra
Kinderdagopvang 0-4 jaar	19	48
Peuteropvang 2-4 jaar	7	44
Buitenschoolse opvang 4-12 jaar	26	25
Totaal	**52**	**117**

Deze locaties zijn allemaal bezocht door twee getrainde observatoren om observaties te verrichten, filmopnames te maken en interviews te houden met de pedagogisch medewerkers en managers.[3] Tabel 2.2 toont in het kort welke informatie is verzameld met welk (type) instrument.

Tabel 2.2 Globaal overzicht van de meetinstrumenten

	Proceskwaliteit groep	Proceskwaliteit kind	Structurele kwaliteit
Observaties: live in de groep	CLASS (infant, toddler, pre-k)		
	Omgevingsschaal (ITERS-R/ECERS-R/BSO observatieschaal)		
Observaties: codering van video	NCKO-schalen	Welbevinden en betrokkenheid (Laevers)	
Interview a.d.h.v. digitale vragenlijst			Structurele kenmerken pm-er/groep (bijv. groepsgrootte, kind-staf-ratio, opleidingsniveau pm-er) Structurele organisatiekenmerken (bijv. missie, professionalise-rings-beleid en samenwerking met ouders en andere betrokkenen)

[1] *Zie Slot et al., 2019 voor een uitgebreide beschrijving van de wervingsprocedure en steekproefbeschrijving*

[2] *Voor de huidige vergelijking zijn 63 centra die onderdeel van brede scholen of multifunctionele centra hier buiten beschouwing gelaten*

[3] *Zie Slot et al., 2017 voor een uitgebreide beschrijving van de dataverzamelingsprocedure*

2.1. Proceskwaliteit in de kinder- en peuteropvang

De proceskwaliteit is gemeten aan de hand van verschillende observatie instrumenten. Tabel 2.3 presenteert de gegevens voor de baby en peutergroepen voor zowel de IKC's als de reguliere centra en laat zien dat er geen verschillen zijn in kwaliteit. Overeenkomstig met het beeld in reguliere kindercentra, laten IKC's een voldoende tot goede emotionele kwaliteit zien en is de educatieve kwaliteit gemiddeld net boven de grens van wat als voldoende kan worden beschouwd. Er is een lichte trend voor een hogere kwaliteit van de begeleiding van gedrag in reguliere kindcentra. Dat betekent dat medewerkers hier iets beter scoren op het ondersteunen van de ontwikkeling van zelfregulatie van kinderen door proactief toezicht te houden en het ongewenste gedrag op positieve en efficiënte wijze om te buigen tot wenselijk gedrag.

Tabel 2.3 Kwaliteit zoals gemeten met de CLASS Infant voor babygroepen en CLASS Toddler voor peutergroepen Duiding: scores < 3 = laag; scores > 3 en < 5 = matig-voldoende; scores > 5 = hoog

	Kwaliteit voor baby's in IKC's (n=15)			Kwaliteit voor baby's in reguliere centra (n=31)		
CLASS emotioneel	Range	M	SD	Range	M	SD
Relationeel klimaat	4.50-6.50	5.58	0.54	4.33-6.50	5.69	0.68
Sensitiviteit	3.75-7.00	5.57	0.90	3.33-7.00	5.45	1.08
Gem. emotionele kwaliteit	4.13-6.75	5.58	0.67	3.83-6.75	5.57	0.83
CLASS educatief	Range	M	SD	Range	M	SD
Faciliteren exploratie	2.25-5.75	3.68	1.15	1.33-5.75	3.76	1.30
Vroege taalondersteuning	1.67-4.67	3.17	1.00	1.33-5.00	3.19	1.07
Gem. educatieve kwaliteit	2.00-5.13	3.43	1.01	1.50-5.25	3.47	1.12

	Kwaliteit voor peuters in IKC's (n=20)			Kwaliteit voor peuters in reguliere centra (n=81)		
CLASS emotioneel	Range	M	SD	Range	M	SD
Positieve sfeer	5.00-7.00	5.89	0.59	4.50-7.00	6.01	0.62
Negatieve sfeer (R)	6.50-7.00	6.91	0.17	6.25-7.00	6.92	0.19
Sensitiviteit	5.00-7.00	5.93	0.60	4.00-7.00	5.77	0.71
Kindperspectief	3.00-6.25	4.76	0.78	2.33-6.67	4.50	0.86
Begeleiding gedrag	3.25-7.00	5.32^{+}	0.89	3.00-7.00	5.55^{+}	0.75
Gemiddelde emotionele kwaliteit	5.10-6.70	5.76	0.42	4.60-6.80	5.75	0.47
CLASS educatief	Range	M	SD	Range	M	SD
Faciliteren ontwikkeling	2.50-5.50	3.78	0.71	2.00-5.67	3.89	0.78
Kwaliteit feedback	1.25-5.50	2.79	0.89	1.33-5.00	2.89	0.82
Taalstimulering	2.00-5.50	3.13	0.89	1.75-5.33	3.25	0.75
Gemiddelde educatieve kwaliteit	1.92-5.17	3.23	0.74	2.00-4.75	3.35	0.67

Noot. $^{+}$ *p <.10*

Voor de kwaliteit zoals gemeten met de NCKO-schalen (gecodeerd van video) komt een vergelijkbaar beeld naar voren, zie Tabel 2.4. Hoewel de scores soms iets hoger of iets lager lijken in IKC's, blijken deze verschillen geen van allen significant. Het beeld komt overeen met de gegevens van de CLASS en toont dat de emotionele kwaliteitsaspecten zoals sensitiviteit en het bieden van structuur en regels voldoende tot goed tot zijn recht komt in de interacties van medewerkers met kinderen. Het tonen van respect voor de autonomie van kinderen, het praten en uitleggen tijdens interacties en aandacht hebben voor de ontwikkeling van kinderen komt gemiddeld iets minder vaak voor, maar is nog altijd voldoende. De vaardigheid van medewerkers om kinderen te begeleiden en ondersteunen in interacties met elkaar scoort laag.

Tabel 2.4 Kwaliteit zoals gemeten met de NCKO-schalen
Duiding: scores < 3 = laag; scores > 3 en < 5 = matig-voldoende; scores > 5 = hoog

	IKC kinder- en peuteropvang (n=14)			Reguliere kinder- en peuteropvang (n=61)		
NCKO-schalen	Range	M	SD	Range	M	SD
Sensitieve responsiviteit	3.00-6.50	5.31	0.88	3.25-7.00	5.25	0.76
Respect voor autonomie	4.00-6.25	4.86	0.73	3.00-6.67	4.86	0.72
Structureren en grenzen stellen	3.00-7.00	5.44	1.11	2.50-7.00	5.42	0.86
Praten en uitleggen	2.50-6.00	4.51	0.97	2.50-6.00	4.35	0.82
Ontwikkelingsstimulering	2.00-5.25	3.95	0.96	1.00-7.00	3.48	1.12
Begeleiden van interacties	1.00-3.60	2.14	0.78	1.00-6.00	2.56	1.19

Daarnaast is de kwaliteit van de omgeving gemeten, zie Tabel 2.5. De resultaten tonen wederom geen significante verschillen tussen IKC's en reguliere kindcentra. De kwaliteit van de interacties zoals gemeten met deze globale schaal toont een hoge kwaliteit. De overige subschalen laten een ruim voldoende kwaliteit zien, waarbij de kwaliteit van het activiteitenaanbod het laagst scoort.

Tabel 2.5 Kwaliteit zoals gemeten met de omgevingsschalen (ITERS-R en ECERS-R)
Duiding: scores < 3 = laag; scores > 3 en < 5 = matig-voldoende; scores > 5 = hoog

	IKC kinder- en peuteropvang (n=26)			Reguliere kinder- en peuteropvang (n=92)		
ITERS/ECERS-R Subschalen	Range	M	SD	Range	M	SD
Ruimte en meubilering	4.05-6.50	5.36	0.73	2.80-6.75	5.37	8.85
Taal	3.00-6.75	5.16	1.06	2.00-7.00	5.17	0.93
Activiteiten	3.00-6.44	4.32	0.91	2.00-6.67	4.40	1.00
Interactie	4.25-7.00	6.22	0.75	3.75-7.00	6.25	0.84
Programma	3.33-7.00	5.45	1.12	2.67-7.00	5.63	1.12
Totaal	**3.91-6.52**	**5.30**	**0.74**	**3.50-6.48**	**5.36**	**0.72**

Tot slot is er gekeken naar kwaliteit vanuit het perspectief van kinderen met de Laevers schalen voor Welbevinden en Betrokkenheid en met de inCLASS Toddler. Met de Laevers-schalen is er per videofragment van 15 minuten steeds een observatie van een enkel kind gedaan van 1 minuut met de zogenaamde quick-scan procedure. Dat levert per fragment 15 scores op die worden gemiddeld tot een fragmentscore. Aangezien er meerdere fragmenten per groep zijn gecodeerd (vaak drie tot vier per groep) zijn alle fragmenten gemiddeld om zo te komen tot een gemiddelde score per groep die een afspiegeling is van het gemiddelde welbevinden van kinderen en de gemiddelde mate van betrokkenheid. In principe zijn zowel baby's als peuters gescoord in zo'n quick-scan procedure en vormt het dus een afspiegeling van een (groot) deel van de kinderen in de groep.

Voor de inCLASS zijn gemiddeld drie tot vier peuters willekeurig geselecteerd om te observeren. Er zijn dus per fragment drie tot vier scores die een afspiegeling zijn van de geselecteerde kinderen. Per fragment zijn willekeurig kinderen geselecteerd waardoor dit niet steeds dezelfde kinderen betreft, maar steeds een afspiegeling van de aanwezige kinderen op de video. Ook hier zijn weer meerdere fragmenten per groep gecodeerd (dezelfde als voor welbevinden en betrokkenheid). Tabel 2.6 toont de scores voor zowel groepen in IKC's als reguliere baby- en peutergroepen en laat zien dat er geen significante verschillen zijn tussen beide.

Tabel 2.6 Kwaliteit vanuit het perspectief van individuele kinderen (Laevers en inCLASS Toddler)
Duiding Laevers: scores < 2.5 = laag; scores > 2.5 en < 3.5 = matig-voldoende; scores > 3.5 = hoog.
Duiding inCLASS: scores < 3 = laag; scores > 3 en < 5 = matig-voldoende; scores > 5 = hoog.

	IKC kinder- en peuteropvang (n=25)			Reguliere kinder- en peuteropvang (n=88)		
Laevers Schalen	Range	M	SD	Range	M	SD
Welbevinden	3.00-3.89	3.52	0.21	2.94-3.81	3.35	0.20
Betrokkenheid	2.32-2.62	3.06	0.32	2.27-3.57	3.00	0.29

	IKC kinder- en peuteropvang (n=20)			Reguliere kinder- en peuteropvang (n=80)		
inCLASS Toddler	Range	M	SD	Range	M	SD
Interacties met medewerker	2.50-7.00	4.29	1.14	1.93-5.83	4.00	0.81
Interacties met peers	1.00-4.78	2.60	0.99	1.33-4.37	2.85	0.64
Speel-werkhouding	3.25-6.50	4.46	0.66	2.75-5.63	4.32	0.55
Gedrag in de groep	6.33-7.00	6.69	0.24	5.52-7.00	6.61	0.28

2.2. Structurele kwaliteitskenmerken in kinder- en peuteropvang

Naast de proceskwaliteit is er ook gekeken naar structurele kwaliteitskenmerken van de pedagogisch medewerker en de groep. In IKC's heeft 14,6% van de medewerkers minimaal een Hbo-opleiding afgerond tegen 19,3% van de medewerkers in reguliere kindcentra. De overige medewerkers hebben een Mbo 3/4 niveau met uitzondering van 1,3% van de medewerkers in de reguliere kindcentra die een Mbo 1/2 niveau hebben. Zoals Tabel 2.7 laat zien, zijn er geen significante verschillen in de werkbeleving van medewerkers, hun ervaren zelfvertrouwen, de aandacht voor professionalisering en waardering van de teamcohesie op de locatie. De resultaten laten zien dat medewerkers over het algemeen tevreden zijn over hun werkomgeving.

Ze rapporteren een hoge mate van teamcohesie en vertrouwen in eigen kunnen. De gerapporteerde werkstress is relatief laag. De aandacht voor professionele ontwikkeling is matig. Teamoverleg komt relatief vaak voor, maar andere vormen van (teamgerichte) professionalisering komen minder frequent voor.

Tabel 2.7 Werkbeleving en professionalisering van medewerkers

	IKC kinder- en peuteropvang (n=42)			Reguliere kinder- en peuteropvang (n=140)		
Professionalisering en werkklimaat	Range	M	SD	Range	M	SD
Professionele ontwikkeling	1.00-3.60	2.12	0.57	1.00-4.20	2.12	0.66
Frequentie teamoverleg	0.00-8.00	4.20	1.90	0.00-8.00	4.34	1.99
Teamgerichte professionalisering	1.33-4.00	2.82	0.73	1.00-5.56	2.64	0.90
Leerklimaat	3.75-5.75	4.47	0.40	3.25-5.25	4.49	0.40
Teamcohesie	3.80-6.00	4.93	0.56	1.00-6.00	4.93	0.68
Zelfvertrouwen	4.11-5.78	4.91	0.37	4.11-6.00	4.97	0.40
Werkstress	1.00-4.40	2.68	0.85	1.00-4.60	2.55	0.82

In Tabel 2.8 staan de structurele kenmerken van de groep voor IKC's en reguliere baby-peutergroepen. Er blijken geen significante verschillen voor de groepsgrootte, kind-staf ratio en samenstelling van de groep met betrekking tot het aandeel kinderen van laag opgeleide ouders (al dan niet in combinatie met een migratieachtergrond) en kinderen met extra zorgbehoeften rondom taal, gedrag of lichamelijke/mentale beperkingen.

Tabel 2.8 Structurele kenmerken van de groep op basis van de rapportage door de pedagogisch medewerkers

	IKC kinder- en peuteropvang (n=41)			Reguliere kinder- en peuteropvang (n=143)		
Kenmerken van de groep	Range	M	SD	Range	M	SD
Groepsgrootte	4.33-16.00	11.35	3.38	4.00-26.67	12.26	3.71
Kind-staf ratio	2.00-8.00	5.52	1.70	2.80-9.20	5.83	1.49
Aandeel kinderen van laagopgeleide ouders	0.00-1.00	0.40	0.40	0.00-1.00	0.26	0.30
Aandeel kinderen met migratie achtergrond	0.00-1.00	0.23	0.30	0.00-1.00	0.14	0.25
Aandeel kinderen met een taalachterstand	0.00-1.00	0.28	0.33	0.00-1.00	0.22	0.28
Aandeel kinderen met gedragsproblemen	0.00-0.31	0.05	0.09	0.00-0.89	0.07	0.12
Aandeel kinderen met een beperking	0.00-0.25	0.02	0.05	0.00-0.31	0.02	0.05

2.3. Organisatiekenmerken kinder- en peuteropvang

Er is eveneens gekeken naar organisatiekenmerken en in hoeverre deze verschillen tussen IKC's en reguliere centra, zie Tabel 2.9. Over het algemeen blijken er geen verschillen. Zowel IKC's als reguliere centra profileren zich op verschillende manieren. Zo wordt er relatief het hoogst gescoord op een dienstverlenend profiel naar ouders toe (mogelijkheid van flexibel wisselen van dagen, variëren van breng- en haaltijden). Een missie gericht op brede educatie en inclusie (voor kinderen met speciale behoeften of andere culturele achtergronden) komt minder vaak voor in alle centra. Er is een trendmatig verband voor een meer inclusief diversiteitsklimaat in IKC's. In IKC's lijkt het klimaat meer respectvol naar kinderen en ouders met een andere taal en cultuur waarin men recht probeert te doen aan culturele en religieuze waarden. Verder blijken er geen verschillen ten aanzien van het recht doen aan kinderparticipatie of het werken met een speciaal educatief programma of concept (zoals een VVE-programma).

Tabel 2.9 Missie en visie van de organisatie op basis van rapportage door de managers

	IKC kinder- en peuteropvang (n=41)			Reguliere kinder- en peuteropvang (n=143)		
Missie en visie	Range	M	SD	Range	M	SD
Missie: dienstverlening	0.00-1.00	0.63	0.49	0.00-1.00	0.60	0.49
Missie: brede educatie	0.00-1.00	0.42	0.50	0.00-1.00	0.52	0.50
Missie: inclusief-emancipatoir	0.00-1.00	0.42	0.50	0.00-1.00	0.25	0.44
Inclusief diversiteitsklimaat	0.00-1.00	0.58^{+}	0.50	0.00-1.00	0.39	0.49
Kinderparticipatie (formeel)	1.00-4.25	2.78	0.67	1.00-5.00	2.59	0.84
Speciaal educatief concept	0.00-1.00	0.62	0.50	0.00-1.00	0.71	0.46

Noot. $^{+}$ p <.10

Daarnaast hebben managers gerapporteerd over de mate van samenwerking met verschillende partijen (Tabel 2.10). Ook hier bleken amper verschillen tussen IKC's en reguliere kindcentra. De mate van samenwerking met onderwijs en wijkinstellingen was vergelijkbaar. IKC's bleken wel iets intensiever contact te hebben met scholen dan reguliere kindcentra. Het contact met ouders, het aanmoedigen van ouderparticipatie en actieve outreach naar ouders bleek niet te verschillen tussen IKC's en reguliere kindcentra.

Tabel 2.10 samenwerking op basis van rapportage door de managers

	IKC 's (n=24)			Reguliere kindercentra (n=84)		
Samenwerking	Range	M	SD	Range	M	SD
Samenwerking onderwijs	1.00-5.00	2.62	1.03	1.00-5.00	2.72	1.09
Contact met wijkinstellingen	0.00-1.00	0.23	0.43	0.00-1.00	0.26	0.44
Contact met onderwijs	0.00-1.00	0.67^{+}	0.48	0.00-1.00	0.45	0.50
Ouderparticipatie in activiteiten	0.00-1.00	0.38	0.50	0.00-1.00	0.43	0.50
Themabijeenkomsten voor ouders	0.00-1.00	0.25	0.44	0.00-1.00	0.23	0.42
Actief opzoeken & advisering ouders	0.00-1.00	0.21	0.41	0.00-1.00	0.20	0.40

Noot. $^{+}$ p <.10

2.4. Proceskwaliteit in de buitenschoolse opvang

In de buitenschoolse opvang (bso) is geobserveerd met verschillende observatie instrumenten. De resultaten voor de CLASS Pre-K staan in Tabel 2.11 en tonen geen significante verschillen tussen IKC's en reguliere bso's. De emotionele kwaliteit blijkt voldoende tot goed en de educatieve kwaliteit scoort lager, net als in de baby- en peuteropvang.

Tabel 2.3 Kwaliteit zoals gemeten met de CLASS Infant voor babygroepen en CLASS Toddler voor peutergroepen Duiding: scores < 3 = laag; scores > 3 en < 5 = matig-voldoende; scores > 5 = hoog

	IKC bso (n=26)			Reguliere bso (n=25)		
CLASS emotioneel	Range	M	SD	Range	M	SD
Positief klimaat	3.75-6.75	5.62	0.75	4.00-7.00	5.52	0.65
Negatief klimaat (R)	6.00-7.00	6.89	0.24	5.75-7.00	6.89	0.29
Sensitiviteit	4.25-7.00	5.61	0.87	4.25-7.00	5.50	0.70
Kindperspectief	4.25-7.00	5.52	0.73	4.25-6.50	5.47	0.60
Gedragsregulering	4.25-7.00	5.63	0.76	3.75-6.25	5.44	0.60
Gemiddelde emotionele kwaliteit	5.00-6.75	5.69	0.36	4.45-6.45	5.76	0.41
CLASS educatief	Range	M	SD	Range	M	SD
Productiviteit	4.25-7.00	5.66	0.81	4.50-7.00	5.69	0.71
Educatieve werkvormen	2.50-6.00	3.82	0.76	2.00-5.25	3.85	0.83
Conceptontwikkeling	1.00-3.00	1.94	0.47	1.25-4.00	2.21	0.76
Kwaliteit feedback	1.50-3.50	2.36	0.53	1.00-4.25	2.57	0.95
Taalstimulering	2.00-4.00	2.85	0.48	1.75-4.25	3.01	0.72
Gemiddelde educatieve kwaliteit	2.45-4.30	3.33	0.43	2.20-4.40	3.47	0.61

Voor de kwaliteit zoals gemeten met de NCKO-schalen (gecodeerd van video) komt een vergelijkbaar beeld naar voren. In Tabel 2.12 staan de resultaten voor de NCKO-schalen en deze laten ook geen significante verschillen zien tussen IKC's en reguliere bso's. Voor de meeste schalen geldt dat de kwaliteit voldoende tot hoog is. Alleen de mate waarin kinderen gestimuleerd worden in hun ontwikkeling en begeleid worden in interacties met andere kinderen scoren lager.

Tabel 2.12 Kwaliteit zoals gemeten met de NCKO-schalen
Duiding: scores < 2.5 = laag; scores > 2.5 en < 3.5 = matig-voldoende; scores > 3.5 = hoog.

	IKC bso (n=14)			Reguliere bso (n=12)		
NCKO	Range	M	SD	Range	M	SD
Sensitieve responsiviteit	3.03-5.00	3.87	0.58	3.13-4.67	4.08	0.49
Respect voor autonomie	2.83-4.17	3.51	0.44	2.50-4.50	3.55	0.57
Structureren en grenzen stellen	2.96-5.00	3.82	0.66	2.50-5.00	3.94	0.79
Praten en uitleggen	2.75-4.67	3.46	0.58	3.00-5.00	3.80	0.63
Ontwikkelingsstimulering	1.67-3.71	3.01	0.54	2.33-4.17	3.23	0.73
Begeleiden van interacties	2.00-4.00	2.74	0.58	1.67-4.38	3.10	0.91

Daarnaast is de kwaliteit van de omgeving gemeten, zie Tabel 2.13. De resultaten tonen wederom geen significante verschillen tussen IKC's en reguliere kindcentra. De kwaliteit van de interacties zoals gemeten met deze globale schaal en de inrichting van de ruimte tonen een hoge kwaliteit. De kwaliteit van het activiteitenaanbod scoort het laagst.

Tabel 2.13 Kwaliteit zoals gemeten met de BSO-observatieschaal
Duiding: scores < 2.5 = laag; scores > 2.5 en < 3.5 = matig-voldoende; scores > 3.5 = hoog.

	IKC bso (n=28)			Reguliere bso (n=27)		
BSO-observatieschaal	Range	M	SD	Range	M	SD
Ruimte en meubilering	1.40-5.00	3.61	1.01	1.40-5.00	3.51	0.93
Materiaal en activiteiten	1.75-4.00	3.12	0.69	1.88-4.00	2.89	0.58
Interactie	2.20-5.00	4.31	0.85	1.60-5.00	3.97	0.94
Totaal	**2.26-4.59**	**3.68**	**0.64**	**2.38-4.59**	**3.46**	**0.62**

Tot slot is er gekeken naar kwaliteit vanuit het perspectief van kinderen met de Laevers schalen voor Welbevinden en Betrokkenheid en met de inCLASS Pre-K. Met de Laevers-schalen is er per videofragment van 15 minuten steeds een observatie van een enkel kind gedaan van 1 minuut met de zogenaamde quick-scan procedure. Dat levert per fragment 15 scores op die worden gemiddeld tot een fragmentscore. Aangezien er meerdere fragmenten per groep zijn gecodeerd (vaak drie tot vier per groep) zijn alle fragmenten gemiddeld om zo te komen tot een gemiddelde score per groep die een afspiegeling is van het gemiddelde welbevinden van kinderen en de gemiddelde mate van betrokkenheid.

Voor de inCLASS zijn gemiddeld drie tot vier peuters willekeurig geselecteerd om te observeren. Er zijn dus per fragment drie tot vier scores die een afspiegeling zijn van de geselecteerde kinderen. Per fragment zijn willekeurig kinderen geselecteerd waardoor dit niet steeds dezelfde kinderen betreft, maar steeds een afspiegeling van de aanwezige kinderen op de video. Ook hier zijn weer meerdere fragmenten per groep gecodeerd (dezelfde als voor welbevinden en betrokkenheid). Tabel 2.14 toont de scores voor zowel groepen in IKC's als reguliere bso groepen en laat zien dat er geen significante verschillen zijn tussen beide.

Tabel 2.14 Kwaliteit vanuit het perspectief van individuele kinderen (Laevers en inCLASS Pre-K)
Duiding Laevers: scores < 2.5 = laag; scores > 2.5 en < 3.5 = matig-voldoende; scores > 3.5 = hoog.
Duiding inCLASS: scores < 3 = laag; scores > 3 en < 5 = matig-voldoende; scores > 5 = hoog.

	IKC bso (n=28)			Reguliere bso (n=27)		
Laevers Schalen	Range	M	SD	Range	M	SD
Welbevinden	3.29-4.18	3.66	0.21	3.04-3.98	3.61	0.20
Betrokkenheid	2.52-3.68	3.18	0.33	2.62-3.60	3.66	0.29

	IKC bso (n=20)			Reguliere bso (n=23)		
inCLASS Pre-K	Range	M	SD	Range	M	SD
Interacties met medewerker	1.29-5.75	3.77	1.11	2.25-6.40	3.71	1.06
Interacties met peers	1.89-5.56	3.84	0.78	1.33-6.00	3.69	0.97
Speel-werkhouding	2.94-6.00	4.73	0.78	2.50-6.00	4.41	0.86
Gedrag in de groep	5.90-7.00	6.65	0.29	4.96-7.00	6.61	0.43

2.5. Structurele kwaliteitskenmerken in de buitenschoolse opvang

Naast de proceskwaliteit is er ook gekeken naar structurele kwaliteitskenmerken van de pedagogisch medewerker en de groep. In IKC's heeft 30,2% van de medewerkers minimaal een Hbo-opleiding afgerond tegen 22,5% van de medewerkers in reguliere kindcentra. De overige medewerkers hebben een Mbo 3/4 niveau. Zoals Tabel 2.15 laat zien, zijn er geen significante verschillen in de werkbeleving van medewerkers, hun ervaren zelfvertrouwen, de aandacht voor professionalisering en waardering van de teamcohesie op de locatie. De resultaten laten zien dat medewerkers over het algemeen tevreden zijn over hun werkomgeving. Ze rapporteren een hoge mate van teamcohesie en vertrouwen in eigen kunnen. De gerapporteerde werkstress is relatief laag. De aandacht voor professionele ontwikkeling is matig. Teamoverleg komt relatief vaak voor, maar andere vormen van (teamgerichte) professionalisering komen minder frequent voor.

Tabel 2.15 Werkbeleving en professionalisering van medewerkers

	IKC bso (n=39)			Reguliere bso (n=30)		
Professionalisering en werkklimaat	Range	M	SD	Range	M	SD
Professionele ontwikkeling	1.20-4.00	2.12	0.61	1.30-3.50	2.06	0.55
Frequentie teamoverleg	1.00-8.00	5.03	1.40	0.00-8.00	4.83	1.88
Teamgerichte professionalisering	1.44-4.78	2.68	0.83	1.33-5.11	2.75	0.99
Leerklimaat	3.25-5.75	3.37	0.52	3.50-5.00	4.36	0.37
Teamcohesie	3.40-6.00	4.96	0.61	4.00-6.00	4.95	0.51
Zelfvertrouwen	4.11-5.89	4.82	0.06	4.11-5.44	4.70	0.06
Werkstress	1.00-4.40	2.56	0.52	1.00-4.00	2.85	0.67

In tabel 2.16 staan de structurele kenmerken van de groep voor IKC's en reguliere bso groepen. Er blijken weinig significante verschillen voor de kind-staf ratio en samenstelling van de groep met betrekking tot het aandeel kinderen van laag opgeleide ouders (al dan niet in combinatie met een migratieachtergrond) en kinderen met extra zorgbehoeften rondom taal, gedrag of lichamelijke/mentale beperkingen. De groepsgrootte blijkt in IKC's wel iets groter dan in reguliere bso groepen. Het aandeel kinderen met laagopgeleide ouders is het hoogst, gevolgd door het aandeel kinderen met een taalachterstand. Het aandeel kinderen met een beperking is het laagst. Opvallend is wel de grote variatie in zowel reguliere als IKC bso-groepen waarbij sommige groepen (bijna) volledig bestaan uit kinderen van laagopgeleide ouders en/of een migratieachtergrond.

Tabel 2.16 Structurele kenmerken van de groep op basis van de rapportage door de pedagogisch medewerkers

	IKC bso (n=42)			Reguliere bso (n=33)		
Kenmerken van de groep	Range	M	SD	Range	M	SD
Groepsgrootte	8.33-55.00	22.55+	10.60	4.67-50.00	18.78	8.18
Kind-staf ratio	2.92-12.50	8.39	1.82	4..67-11.20	8.03	1.58
Aandeel kinderen van laagopgeleide ouders	0.00-1.00	0.40	0.40	0.00-1.00	0.26	0.30
Aandeel kinderen met migratie achtergrond	0.00-1.00	0.23	0.30	0.00-1.00	0.14	0.25
Aandeel kinderen met taalachterstand	0.00-1.00	0.28	0.33	0.00-1.00	0.22	0.28
Aandeel kinderen met gedragsproblemen	0.00-0.31	0.07	0.12	0.00-0.89	0.05	0.09
Aandeel kinderen met een beperking	0.00-0.25	0.02	0.05	0.00-0.31	0.02	0.05

Noot. + p <.10

2.6. Organisatiekenmerken van centra met buitenschoolse opvang

Daarnaast is er gekeken naar organisatiekenmerken en in hoeverre deze verschillen tussen IKC's en reguliere centra, zie Tabel 2.17. Over het algemeen blijken er geen verschillen. Zowel IKC's als reguliere centra profileren zich op verschillende manieren. Zo wordt er relatief het hoogst gescoord op een dienstverlenend profiel naar ouders toe (mogelijkheid van flexibel wisselen van dagen, variëren van breng- en haaltijden). Een missie gericht op brede educatie en inclusie (voor kinderen met speciale behoeften of andere culturele achtergronden) komt minder vaak voor in alle centra. Verder blijken er geen verschillen ten aanzien van het recht doen aan kinderparticipatie of een inclusief diversiteitsklimaat. Er blijkt een trendmatig effect van het werken met een speciaal educatief programma of concept waarbij IKC's vaker rapporteren hiermee te werken in vergelijking met reguliere bso's.

Tabel 2.17 Missie en visie van de organisatie op basis van rapportage door de managers

	IKC bso (n=26)			Reguliere bso (n=23)		
Missie en visie	Range	M	SD	Range	M	SD
Missie: dienstverlening	0.00-1.00	0.77	0.43	0.00-1.00	0.83	0.81
Missie: brede educatie	0.00-1.00	0.31	0.47	0.00-1.00	0.17	0.39
Missie: inclusief-emancipatoir	0.00-1.00	0.27	0.45	0.00-1.00	0.22	0.42
Inclusief diversiteitsklimaat	0.00-1.00	0.42	0.50	0.00-1.00	0.46	0.51
Kinderparticipatie (formeel)	2.25-5.00	0.74	0.11	2.00-5.00	3.35	0.67
Speciaal educatief concept	0.00-1.00	0.70+	0.47	0.00-1.00	0.40	0.50

Noot. + p <.10

Tevens hebben managers gerapporteerd over de mate van samenwerking met verschillende partijen (Tabel 2.18). Ook hier bleken amper verschillen tussen IKC's en reguliere kindcentra. De mate van contact met onderwijs en wijkinstellingen was vergelijkbaar. IKC's bleken minder samenwerking te rapporteren met onderwijs dan reguliere kindcentra. Het contact met ouders, het aanmoedigen van ouderparticipatie en actieve outreach naar ouders bleek niet te verschillen tussen IKC's en reguliere kindcentra.

Tabel 2.18 Samenwerking op basis van rapportage door de managers

	IKC bso (n=26)			Reguliere bso (n=23)		
Samenwerking	Range	M	SD	Range	M	SD
Samenwerking onderwijs	1.00-4.00	2.09*	0.13	1.00-5.00	2.70	0.25
Contact met wijkinstellingen	0.00-1.00	0.12	0.33	0.00-1.00	0.22	0.42
Contact met onderwijs	0.00-1.00	0.50	0.51	0.00-1.00	0.52	0.51
Ouderparticipatie in activiteiten	0.00-1.00	0.50	0.51	0.00-1.00	0.39	0.50
Themabijeenkomsten voor ouders	0.00-1.00	0.15	0.37	0.00-1.00	0.35	0.49
Actief opzoeken & advisering ouders	0.00-1.00	0.19	0.40	0.00-1.00	0.22	0.09

Samenvatting van bevindingen

Er blijken niet of nauwelijks verschillen tussen centra die zichzelf als IKC beschouwen en reguliere kindcentra. Er is gekeken naar verschillende kwaliteitsaspecten, zowel de proceskwaliteit als structurele en organisatorische aspecten, en centra blijken niet wezenlijk van elkaar te verschillen. Er blijkt net als in reguliere kindcentra veel variatie tussen IKC's.

Uit metingen met verschillende instrumenten blijkt dat de emotionele proceskwaliteit in de voorschoolse kinder- en peuteropvang en in de buitenschoolse opvang over het algemeen voldoende tot goed is. Medewerkers zijn sensitief en responsief en zijn kindvolgend in hun interacties met kinderen. De educatieve proceskwaliteit is duidelijk lager, net als in reguliere kindcentra. Het ondersteunen en stimuleren van de brede ontwikkeling van kinderen en een rijk en gevarieerd activiteitenaanbod komen minder sterk tot uiting in geobserveerde praktijk.

De kwaliteit is ook onderzocht vanuit het gezichtspunt van de kinderen. Voor dit doel is in bijna alle groepen een aantal willekeurig gekozen kinderen individueel gevolgd. De kwaliteit van de interacties die individuele kinderen hebben met pedagogisch medewerkers is voldoende tot goed. Met betrekking tot de kwaliteit van de interacties die kinderen met andere kinderen hebben, valt op dat de buitenschoolse opvang het gemiddeld genomen beter doet dan de andere typen. De oudere leeftijd van kinderen in de bso kan hier een verklaring voor zijn. De speelwerkhouding van kinderen is gemiddeld in de midden-range. Het gedrag van de kinderen in de groep scoort hoog in alle typen – er zijn weinig conflicten, kinderen gedragen zich overwegend pro-sociaal en reguleren hun emoties adequaat. Het gemiddelde welbevinden van de kinderen is hoog in en de gemiddelde betrokkenheid is matig. Afgemeten aan gangbare standaards, bevestigen de uitkomsten de overwegend goede kwaliteit van de Nederlandse kinderopvang.

De structurele kwaliteitskenmerken zoals opleidingsniveau van de medewerkers, groepsgrootte en kind-beroepskrachtratio, zijn in overeenstemming zijn met de wettelijke regels. Verder is de werkbeleving van pedagogisch medewerkers overwegend positief. Zij ervaren gemiddeld een prettig collegiaal werkklimaat en hebben het gevoel betrokken te worden bij beslissingen binnen de organisatie. De ervaren werkstress is in het algemeen laag. Het aanbod aan professionaliseringsactiviteiten is gemiddeld matig, met matig-frequent pedagogisch-inhoudelijk overleg met collega's en leidinggevenden.

Relaties tussen structurele en proceskwaliteit

3

3. Relaties tussen structurele en proceskwaliteit

Om te exploreren welke kenmerken van de klantengroep, het pedagogische beleid, het werkklimaat, activiteitenaanbod, het professionaliseringsbeleid, de samenwerking met externe partijen en andere organisatiekenmerken mogelijk samenhangen met verschillen in kwaliteit tussen IKC's, zijn de 26 IKC's voor kinder- en peuteropvang en de 26 IKC's voor buitenschoolse opvang ingedeeld naar relatief lage en relatief hoge kwaliteit op twee kwaliteitsindexen.

De eerste kwaliteitsindex is gebaseerd op het hoofdinstrument van de LKK, de CLASS Toddler (kinder- en peuteropvang) respectievelijk de CLASS Pre-K (buitenschoolse opvang). IKC's die zowel op het domein emotionele ondersteuning boven de benchmark 5.0 (hoge kwaliteit) als op het domein educatieve ondersteuning boven het gemiddelde van de hele steekproef (3.2) scoorden, zijn als kwalitatief-hoog gekwalificeerd, de overige IKC's als kwalitatief-laag (d.w.z.: met een score op het emotionele domein < 5.0 en/of met een score op het educatieve domein < 3.2).

De tweede kwaliteitsindex is gebaseerd op een brede samenstelling van kwaliteitsindicatoren uit verschillende kwaliteitsinstrumenten, waarbij gezocht is naar een balans tussen emotionele en educatieve kwaliteit: drie dimensies van het domein emotionele ondersteuning van de CLASS-Toddler respectievelijk Pre-K (sensitiviteit, respect voor het perspectief van kinderen, regulatie van gedrag), drie dimensies van het domein educatieve ondersteuning van de CLASS (bevorderen van conceptontwikkeling, kwaliteit van feedback, stimuleren van taal), drie dimensies van de ECERS respectievelijk BSO-observatieschaal (taal, interactie, activiteiten), en drie dimensies van het NCKO instrumentarium (sensitiviteit-responsiviteit, praten en uitleggen, ontwikkelingsstimulering). Voor de kinder- en peuteropvang zijn daarnaast twee items uit de vragenlijst voor pedagogisch medewerkers toegevoegd aan de index: het bevorderen en begeleiden van spel en de aandacht voor remediërende of compenserende educatie. Voor de buitenschoolse opvang konden geen passende items uit de vragenlijst worden toegevoegd zonder de consistentie van de index sterk te verkleinen.

De samengestelde kwaliteitsindexen hebben een Cronbach's alpha van .776 (kinder- en peuteropvang) en .809 (buitenschoolse opvang). IKC's zijn ingedeeld naar de mediaan op deze index: boven de mediaan zijn de IKC's als kwalitatief-hoog, onder de mediaan als kwalitatief-laag gekwalificeerd. Als volgende stap is nagegaan in hoeverre verschillen in kwaliteit tussen de IKC's samenhangen met kenmerken van de geboden opvang en de organisatie.

3.1. Kinder- en peuteropvang

De resultaten op basis van zowel de CLASS-index als de bredere kwaliteitsindex worden hieronder gerapporteerd.

3.1.1. Indeling van IKC's op basis van de CLASS-index

In de totale steekproef van 180 centra zijn 26 centra door de leidinggevenden aangemerkt als IKC. Ingedeeld naar de CLASS index, zijn 12 IKC's als kwalitatief hoog en 14 als kwalitatief laag geïdentificeerd. Figuur 3.1 tot 3.4 geven de verschillen weer tussen beide groepen IKC's naar sociale achtergrond en ondersteuningsbehoeften van de opgevangen kinderen, het ervaren professionaliserings- en werkklimaat, de participatie en inclusie van kinderen in praktijk en het activiteitenaanbod, gebaseerd op gestructureerde interviews met pedagogisch medewerkers. Om de vergelijkbaarheid te vergroten, zijn alle scores gestandaardiseerd en genormaliseerd. De waarde 0 staat voor het gemiddelde van de hele steekproef. Het aantal geïdentificeerde IKC's is klein. Daarom is statistische toetsing van de verschillen tussen IKC's niet zinvol. Die verschillen kunnen om die reden beter in de standaard effectgrootten (Cohen's d) worden uitgedrukt, waarbij een verschil tussen laag en hoog van rond de 0.5 geldt als medium sterk en een verschil groter dan 0.7 als sterk. Verschillen kleiner dan 0.3 zijn niet betekenisvol. De effectgrootten kunnen direct uit de grafieken worden afgeleid.

3.1.1.1. Achtergrond kinderen en zorgbeleid

Figuur 3.1 laat zien dat de sociale achtergrond van de opgevangen kinderen verschilt tussen IKC's van lage respectievelijk hoge kwaliteit (medium-sterke effecten). IKC's van hoge kwaliteit (volgens de CLASS-index) vangen meer kinderen op uit gezinnen met een lage sociaaleconomische status of, ten dele overlappend hiermee, niet-Westerse migratieachtergrond. In samenhang hiermee vangen zij ook duidelijk meer kinderen op met een behoefte aan taalondersteuning (sterk verschil). Deze IKC's hebben bovendien een meer uitgewerkt zorgbeleid (er is een zorgplan, er zijn gespecialiseerde medewerkers, er is contact met ambulante specialisten).

Figuur 3.1 Achtergrond kinderen & zorgbeleid

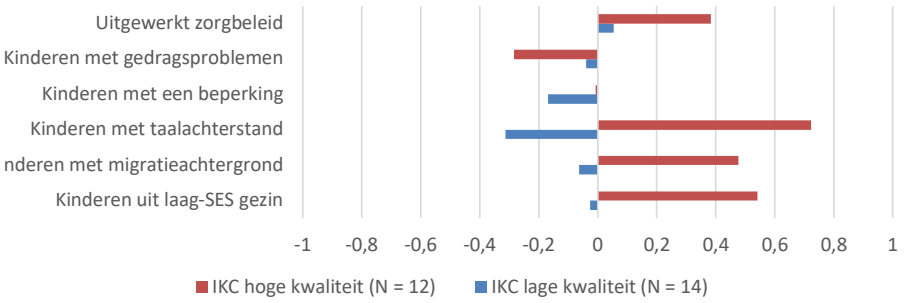

3.1.1.2. Professionalisering en werkklimaat

Het beeld wat betreft professionalisering en werkklimaat is minder eenduidig (Figuur 3.2). Pedagogisch medewerkers in IKC's van relatieve hoge kwaliteit ervaren meer mogelijkheden voor continue professionalisering (medium-sterk effect) en rapporteren iets frequenter te participeren in inhoudelijk teamoverleg (zwak effect). Er is een trend dat de intercollegiale samenwerking en het zelfvertrouwen lager is in de IKC's van relatief hoge kwaliteit (maar de effectgrootten zijn niet betekenisvol).

Figuur 3.2 Professionalisering & werkklimaat

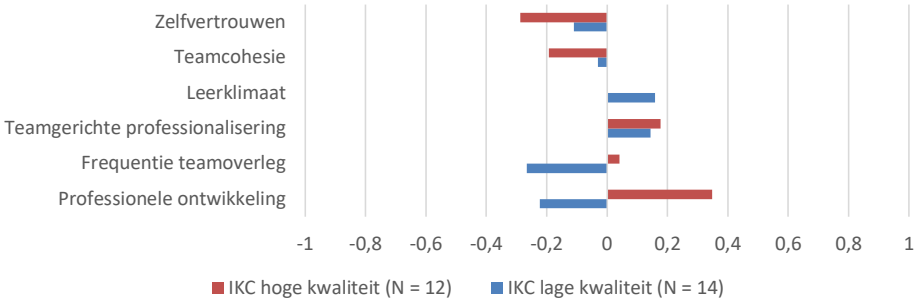

3.1.1.3. Kinderparticipatie en inclusie

Wat betreft de participatie van kinderen in de vormgeving en uitvoering van het pedagogisch beleid valt op dat beide groepen IKC's participatie meer dan gemiddeld in de hele steekproef bevorderen (Figuur 3.3). Beide groepen IKC's verschillen echter in aanpak. IKC's van hogere kwaliteit bevorderen formele en systematische participatie meer dan informele (bijv. door vraaggesprekken en focus groepen met kinderen te houden, en/of door ouders systematisch naar de ervaringen van kinderen te vragen). IKC's van lagere kwaliteit tonen het omgekeerde beeld en scoren hoger op informele kinderparticipatie ('goed kijken en luisteren naar kinderen', 'afstemmen op kinderen in de dagelijkse opvang praktijk'). In IKC's van lagere kwaliteit wordt de invloed van kinderen op de dagelijkse gang van zaken als groter ingeschat dan in IKC's van hogere kwaliteit (medium-sterk effect). Beide groepen IKC's zijn cultureel-inclusiever in de dagelijkse opvang dan gemiddeld in de hele steekproef. Ze accepteren vaker gebruik van de eigen taal door anderstalige kinderen, proberen met anderstalige ouders in de eigen taal te communiceren en houden in de dagelijkse gang van zaken meer rekening met culturele en religieuze voorkeuren. IKC's van hogere kwaliteit zijn het meest cultureel-inclusief (medium-sterk effect ten opzichte van het steekproef gemiddelde), maar het verschil tussen beide groepen IKC's is niet betekenisvol. Opmerkelijk is het verschil tussen beide groepen IKC's wat betreft de aspecten opendeurenbeleid (kinderen kunnen naar eigen keuze wisselen van groep gedurende de dag) en de tijd die is ingeruimd in het dagprogramma voor vrije activiteiten. IKC's van lagere kwaliteit hebben vaker een opendeurenbeleid (sterk effect) en meer vrije tijd in het dagschema dan IKC's van hogere kwaliteit (zeer sterk effect).

Figuur 3.3 Participatie & inclusie

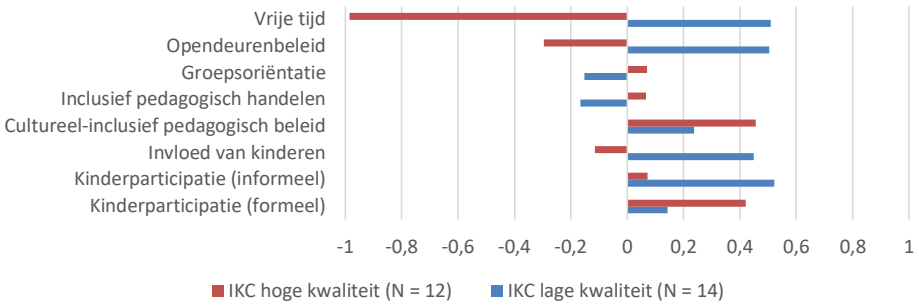

3.1.1.4. Activiteitenaanbod

Het aanbod aan activiteiten laat een tamelijk consistent patroon zien (Figuur 3.4). Behalve het aanbod aan sociaal en fantasiespel, bieden IKC's van hogere kwaliteit op alle terreinen, van creatieve activiteiten tot buitenspel, meer aan dan IKC's van lagere kwaliteit. De verschillen in activiteitenaanbod wat betreft tellen, meten en bordspelletjes, en burgerschapsvorming zijn opvallend (sterke tot zeer sterke effecten).

Figuur 3.4 Activiteitenaanbod

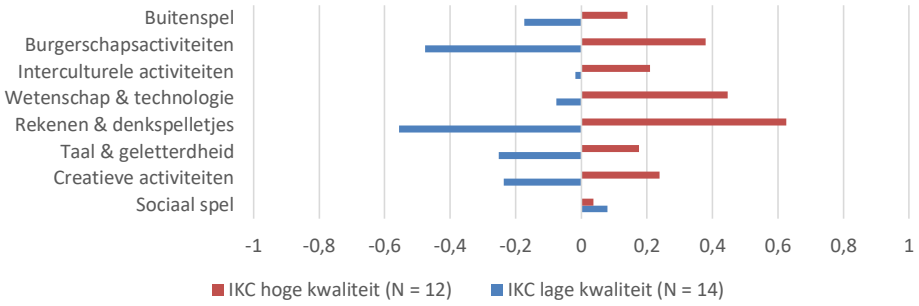

3.1.1.5. Missie en visie op organisatieniveau

Figuur 3.5 geeft een overzicht van de verschillen tussen beide groepen IKC's naar beleidskenmerken op organisatieniveau, gebaseerd op gestructureerde interviews en online ingevulde vragenlijsten met leidinggevenden (centrummanagers, pedagogische staffunctionarissen, bestuurders). Er zijn duidelijke verschillen in missie. IKC's van hogere kwaliteit onderscheiden zich van IKC's van lagere kwaliteit wat betreft de missie om brede ontwikkelingsstimulerende educatie te bieden aan kinderen (gericht op talige, cognitieve, creatieve en sociale competenties) en te werken aan inclusie en emancipatie (inclusie van kinderen met speciale ondersteuningsbehoeften, bevorderen van de kansen van kinderen in achterstandssituaties). Het officiële beleid van de organisatie op het gebied van inclusie van kinderen met een andere taal, cultuur en religie is juist weer meer geprononceerd in de IKC's van lagere kwaliteit. Beide groepen IKC's profileren zich iets vaker dan gemiddeld als dienstverlenend (o.a. flexibiliteit wat betreft wisselen van opvangdagen, afstemmen op de mogelijkheden en wensen van ouders). Formeel geregelde kinderparticipatie is meer kenmerkend voor IKC's van hogere kwaliteit dan voor IKC's van lagere kwaliteit (medium-sterk effect). Beide groepen IKC's onderscheiden zich van andere kinder- en peuteropvangcentra door het hanteren van een speciaal pedagogisch concept (vooral verwijzend naar het concept van integrale samenwerking van opvang, zorg en onderwijs, maar soms ook naar concepten als Pikler, Reggio Emilia of antroposofische visie). Kindercentra van lagere kwaliteit gebruiken minder vaak een educatief concept (waaronder ook VVE-programma's vallen).

Figuur 3.5 Missie & visie

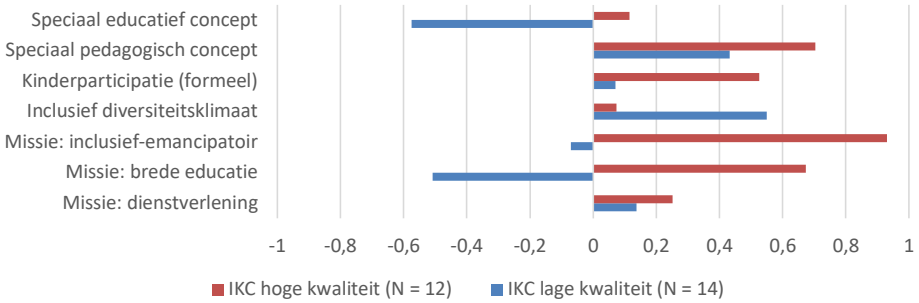

3.1.1.6. Ouderbeleid en externe samenwerking

Het ouderbeleid en de externe samenwerking verschilt soms aanzienlijk tussen beide groepen IKC's (Figuur 3.6). IKC's van hogere kwaliteit organiseren vaker dan IKC's van lagere kwaliteit bijeenkomsten voor ouders rond opvoedingsthema's en het pedagogisch beleid. De participatie van ouders in activiteiten (bijv. een sportdag, tentoonstelling of feest) is relatief laag in IKC's van lagere kwaliteit. Opvallend zijn de verschillen in contacten en samenwerking met het onderwijs en wijkorganisaties (wijkwelzijn, bibliotheek, gemeentelijke dienst): die zijn er duidelijk meer en zijn beter of diepgaander (gerapporteerde diepgang van de samenwerking met basisscholen) in IKC's van hogere kwaliteit.

Figuur 3.6 Externe samenwerking

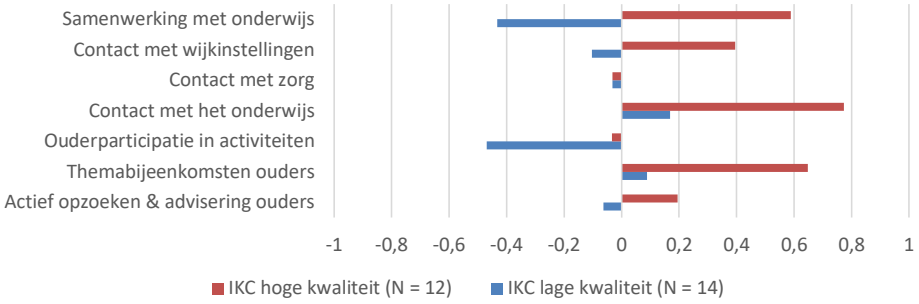

3.1.1.7. Professionaliseringsbeleid en management

Het professionaliseringsbeleid van de organisatie, zoals gerapporteerd door de leidinggevenden, geeft een redelijk consistent beeld (Figuur 3.7). Dit beleid is sterker geprononceerd (meer aanbod van professionaliseringsactiviteiten, hogere frequentie van teamoverleg, meer teamgerichte ontwikkel-, consultatie- en leeractiviteiten) in IKC's van hogere kwaliteit dan in IKC's van lagere kwaliteit (medium-sterke effecten). Het inzetten van Hbo'ers voor professionele ontwikkeling gebeurt echter vaker in IKC's van lagere kwaliteit. Het kenmerk mate van autonomie van de centrummanager vraagt om nadere uitleg (zie hiervoor ook Van der Werf e.a., 2020). Meer autonomie betekent dat de manager meer verantwoordelijk is voor de algehele gang van zaken in het centrum, dus voor administratieve, financiële en organisatorische zaken tot professionele begeleiding en ontwikkeling van de staf, waarbij vanuit de centrale organisatie weinig begeleiding wordt gegeven. Lagere autonomie wijst op standaardisering van de werkprocessen, overheveling van administratieve en financiële taken naar de centrale organisatie, en een accent in de werkzaamheden op pedagogische beleidsvoering en ondersteuning van de professionele ontwikkeling van de staf. Managers van IKC's van hogere kwaliteit hebben minder autonomie dan managers van IKC's van lagere kwaliteit (sterk effect) en werken dus vaker in organisaties die als professioneel en gericht op pedagogische kwaliteit te kenschetsen zijn.

Figuur 3.7 Professionaliseringsbeleid

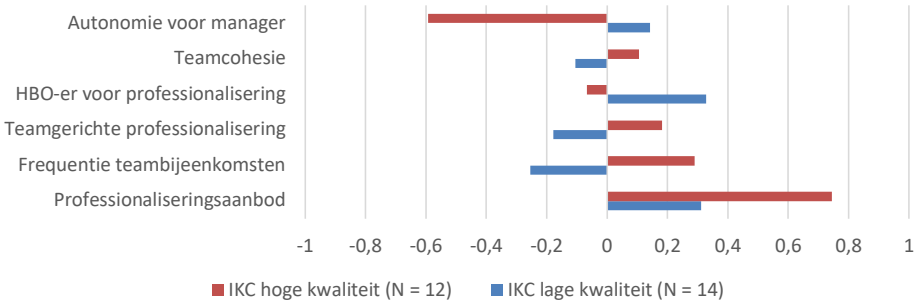

3.1.1.8. Structurele organisatiekenmerken

Beide groepen IKC's bieden meer verschillende opvangvormen aan (bijv. naast kinderopvang ook peuteropvang, voorschoolse educatie en buitenschoolse opvang) dan gemiddeld in de steekproef, wat overeenkomt met de doelstelling van IKC's (Figuur 3.8). Het verschil hierin tussen beide groepen IKC's is niet betekenisvol. Beide groepen IKC's zijn niet vaker een stichting dan gemiddeld in de steekproef en verschillen hierin onderling niet. Beide groepen IKC's hebben wel vaker dan gemiddeld een winstdoelstelling, maar het onderlinge verschil is niet betekenisvol. Vakantieopvang wordt vaker geboden door IKC's van lagere kwaliteit en ook de openingstijden zijn ruimer dan in IKC's van hogere kwaliteit (medium-sterk effect), wijzend op een sterkere dienstverlenende oriëntatie van IKC's van lagere kwaliteit.

Figuur 3.8 Organisatiekenmerken

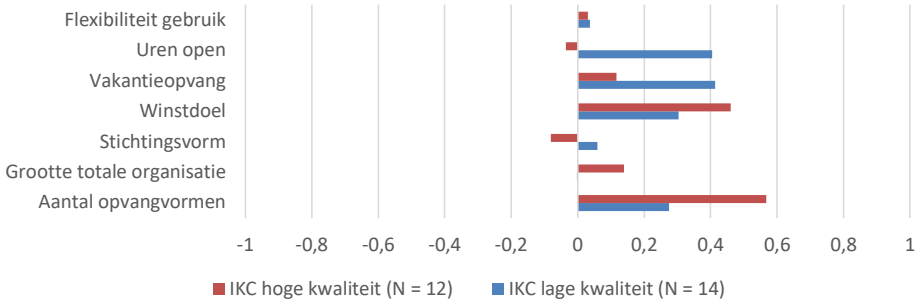

3.1.1.9. Welbevinden en betrokkenheid

In Figuur 3.9 is weergegeven in hoeverre de twee groepen IKC's verschillen in welbevinden en betrokkenheid van de kinderen. De gebruikte instrumenten zijn enerzijds de Leuvense Welbevinden en Betrokkenheidsschalen en anderzijds een samenstelling van enkele geselecteerde indicatoren uit het CLASS-instrumentarium. De CLASS indicatoren zijn toegevoegd omdat de Leuvense schalen in het algemeen weinig variatie laten zien en mogelijk niet voldoende differentiëren naar verschillen in kwaliteit (Slot et al., 2019). Figuur 3.9 laat zien dat beide groepen IKC's licht verschillen in welbevinden, maar niet in betrokkenheid volgens de Leuvense schaal, en relatief sterk verschillen op de CLASS-indicatoren van welbevinden en betrokkenheid. IKC's van hogere kwaliteit tonen een gunstiger beeld dan de IKC's van lagere kwaliteit. Een belangrijke kanttekening is dat de CLASS-indicatoren onderdeel zijn van het CLASS-instrument en dus een positieve vertekening geven ten gunste van de IKC's met hogere kwaliteit die op basis van het complete CLASS-instrument zijn onderscheiden van de IKC's met lagere kwaliteit.

Figuur 3.9 Welbevinden & betrokkenheid: indeling IKC's naar CLASS-index

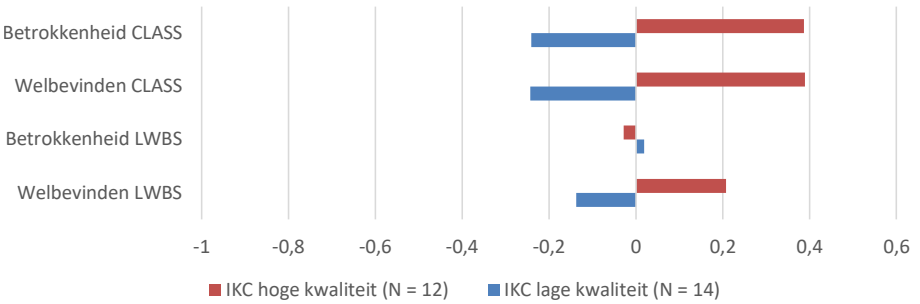

3.1.2. Indeling van IKC's op basis van de brede kwaliteitsindex

De 26 centra die door de leidinggevende zijn aangemerkt als IKC zijn ook ingedeeld op basis van de brede kwaliteitsindex waarin, in balans, dimensies van de CLASS, ECERS, het NCKO instrument en de vragenlijst voor pedagogisch medewerkers zijn opgenomen. De mediaan is gebruikt als scheidslijn. Er zijn 13 IKC's als kwalitatief hoger en 13 als kwalitatief lager geïdentificeerd.

3.1.2.1. Achtergrond kinderen en zorgbeleid

Figuur 3.10 laat, evenals bij de indeling op basis van de CLASS-index, zien dat de sociale achtergrond van de opgevangen kinderen medium-sterk verschilt tussen IKC's van lagere respectievelijk hogere kwaliteit. IKC's van hogere kwaliteit volgens de brede kwaliteitsindex vangen meer kinderen op uit gezinnen met een lage sociaaleconomische status en, ten dele overlappend hiermee, niet-Westerse migratieachtergrond. Zij vangen ook meer kinderen op met een behoefte aan taalondersteuning (sterk verschil). Beide groepen IKC's hebben een iets uitgewerkter zorgbeleid dan gemiddeld in de steekproef, maar verschillen hierin onderling niet.

Figuur 3.10 Achtergrond kinderen & zorgbeleid

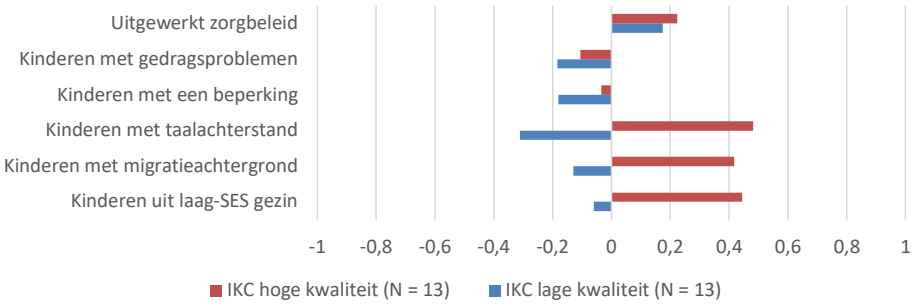

3.1.2.2. Professionalisering en werkklimaat

Het beeld wat betreft professionalisering en werkklimaat is, evenals bij de indeling naar de CLASS-index, niet eenduidig (Figuur 3.11). Pedagogisch medewerkers in IKC's van hogere kwaliteit ervaren meer mogelijkheden voor continue professionalisering (bijna medium-sterk effect) en rapporteren frequenter inhoudelijk teamoverleg (zwak effect). De intercollegiale samenwerking en teamsamenhang is, in lijn met de zwakke trend bij de indeling op basis van de CLASS-index, duidelijk lager in de IKC's van hogere kwaliteit (sterk effect). Er is geen verschil tussen beide groepen IKC's in zelfvertrouwen van de pedagogisch medewerker.

Figuur 3.11 Professionalisering & werkklimaat

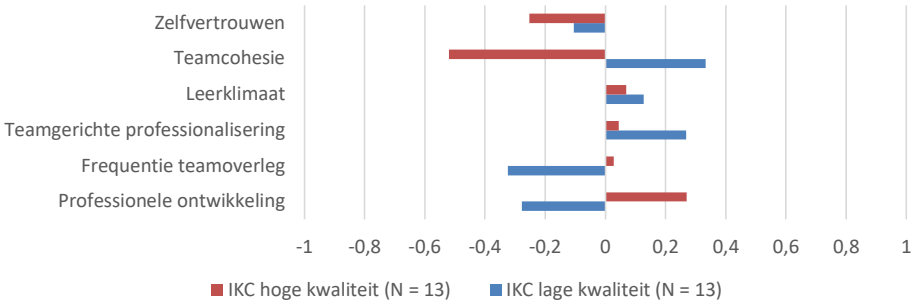

3.1.2.3. Kinderparticipatie en inclusie

Wat betreft de participatie van kinderen is het patroon vergelijkbaar met wat voor de indeling naar de CLASS-index werd gevonden (Figuur 3.12). IKC's van hogere kwaliteit bevorderen iets vaker formele participatie. IKC's van lagere kwaliteit scoren iets hoger op informele kinderparticipatie. De verschillen zijn echter klein. In IKC's van lagere kwaliteit wordt de invloed van kinderen op de dagelijkse gang van zaken als groter ingeschat dan in IKC's van hogere kwaliteit (zwak tot medium-sterk effect). Anders dan bij de vergelijking op basis van de CLASS-index, zijn IKC's van hogere kwaliteit duidelijk cultureel-inclusiever in de dagelijkse opvang dan IKC's van lagere kwaliteit (medium-sterk effect). In lijn met de bevindingen op basis van de CLASS-index, implementeren IKC's van lagere kwaliteit vaker een opendeurenbeleid (zwak effect) en bieden zij meer vrije ruimte in het dagschema dan IKC's van hogere kwaliteit (zeer sterk effect).

Figuur 3.12 Participatie & inclusie

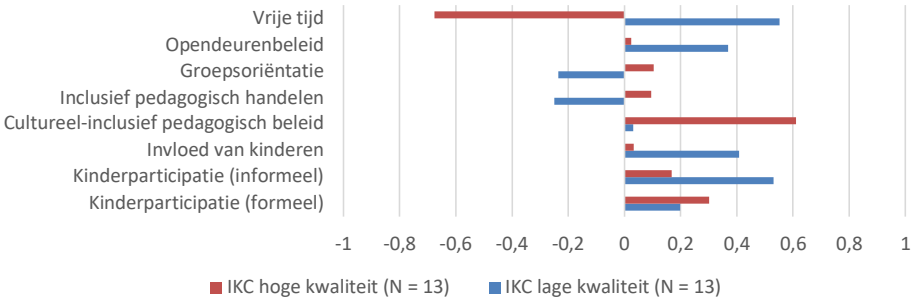

3.1.2.4. Activiteitenaanbod

Het aanbod aan activiteiten laat een wisselender patroon zien dan bij de vergelijking op basis van de CLASS-index (Figuur 3.13). Er zijn geen noemenswaardige verschillen tussen beide groepen IKC's wat betreft het aanbod aan spel, creatieve en taalactiviteiten. Er zijn duidelijke verschillen wat betreft tel-, reken en bordspelletjes, activiteiten op het gebied van wetenschap en technologie, interculturele activiteiten (maar niet burgerschapsvorming) en buitenspel. IKC's van hogere kwaliteit bieden op deze terreinen meer aan dan IKC's van lagere kwaliteit. Het verschil in activiteitenaanbod wat betreft tellen, meten en bordspelletjes is opvallend (sterk effect).

Figuur 3.13 Activiteitenaanbod

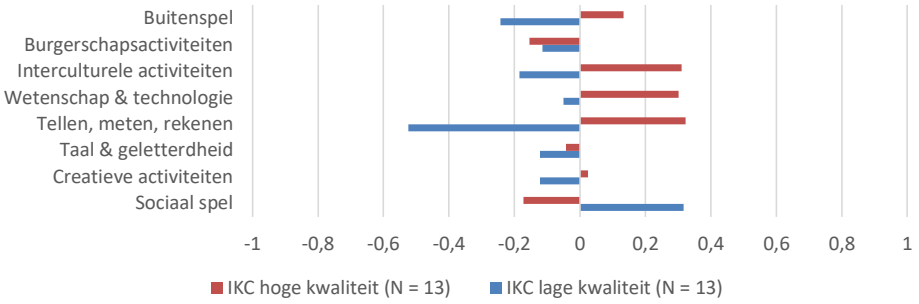

3.1.2.5. Missie en visie op organisatieniveau

Figuur 3.14 geeft een overzicht van de verschillen tussen beide groepen IKC's naar beleidskenmerken op organisatieniveau, gebaseerd op informatie van de leidinggevenden. Meer dan bij de analyse op basis van de CLASS-index, zijn er bij de indeling op basis van de brede kwaliteitsindex duidelijke verschillen in missie. IKC's van hogere kwaliteit onderscheiden zich van IKC's van lagere kwaliteit wat betreft de missie om brede educatie te bieden aan kinderen en te werken aan inclusie en emancipatie (medium-sterke effecten). IKC's van lagere kwaliteit profileren zich juist sterker als dienstverlenend (medium-sterk effect). Het officiële beleid van de organisatie op het gebied van inclusie van kinderen met een andere taal, cultuur en religie is voor beide groepen IKC's meer geprononceerd dan gemiddeld in de steekproef, maar er zijn geen onderlinge verschillen. Formeel geregelde kinderparticipatie is meer kenmerkend voor IKC's van hogere kwaliteit dan voor IKC's van lagere kwaliteit (zwak effect). Beide groepen IKC's onderscheiden zich, net als bij de indeling op basis van de CLASS-index, van andere kinder- en peuteropvangcentra door gebruik van een speciaal pedagogisch concept (vooral verwijzend naar het concept van integrale samenwerking van opvang, zorg en onderwijs). Kindercentra van lagere kwaliteit gebruiken minder vaak een educatief concept (zwak effect).

Figuur 3.14 Missie & visie

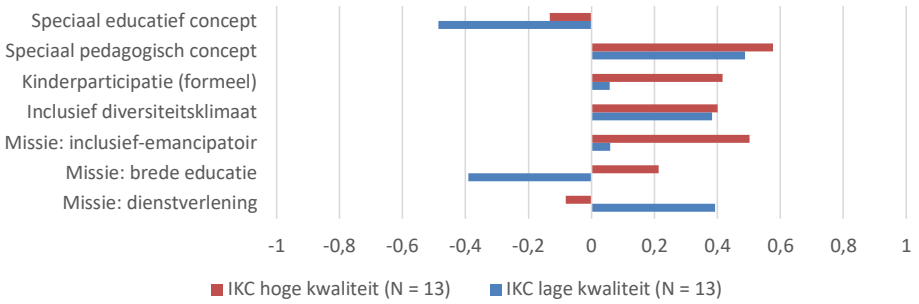

3.1.2.6. Ouderbeleid en externe samenwerking

Het ouderbeleid en de externe samenwerking verschilt minder sterk tussen beide groepen IKC's dan bij de vergelijking op basis van de CLASS-index, al is het patroon grotendeels hetzelfde (Figuur 3.15). IKC's van hogere kwaliteit zijn minder actief in het opzoeken en betrekken van ouders dan IKC's van lagere kwaliteit (zwak tot medium-sterk effect). Beide groepen IKC's organiseren vaker dan andere instellingen bijeenkomsten voor ouders rond opvoedingsthema's en het pedagogisch beleid, IKC's van hogere kwaliteit doen dat iets vaker dan IKC's van lagere kwaliteit. De participatie van ouders in activiteiten (bijv. een sportdag, tentoonstelling of feest) is relatief laag in beide groepen IKC's. De contacten en samenwerking met het onderwijs en wijkorganisaties (wijkwelzijn, bibliotheek, gemeentelijke dienst) zijn opnieuw duidelijk beter of diepgaander bij IKC's van hogere kwaliteit (zwakke tot sterke effecten), maar voor de contacten met zorgorganisaties (jeugdzorg, jeugdgezondheidszorg) is het beeld omgekeerd (zwak effect).

Figuur 3.15 Externe samenwerking

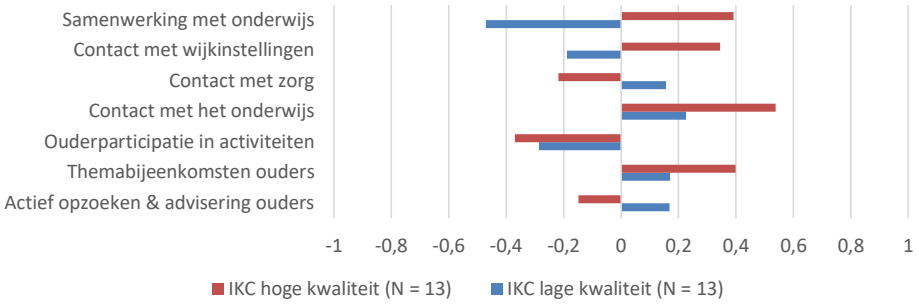

3.1.2.7. Professionaliseringsbeleid en management

Het professionaliseringsbeleid van de organisatie geeft een wisselend beeld te zien, anders dan bij de indeling op basis van de CLASS-index (Figuur 3.16). Het aanbod aan professionaliseringsactiviteiten is volgens de rapportage door de managers in beide groepen IKC's hoger dan gemiddeld in de steekproef (en iets hoger in de IKC's van hogere kwaliteit, het verschil is echter niet betekenisvol). De frequentie van teamoverleg verschilt niet wezenlijk, terwijl de teamgerichte professionalisering in IKC's van hogere kwaliteit lager is dan in IKC's van lagere kwaliteit (medium-sterk effect). Anders dan bij de indeling op basis van de CLASS-index, is de inzet van Hbo'ers voor professionele ontwikkeling bij de indeling op basis van de brede kwaliteitsindex meer kenmerkend voor IKC's van hogere dan van lagere kwaliteit, terwijl de autonomie van de manager nu geen verschillen laat zien tussen de groepen IKC's en ook niet afwijkt van de hele steekproef.

Figuur 3.16 Professionaliseringsbeleid

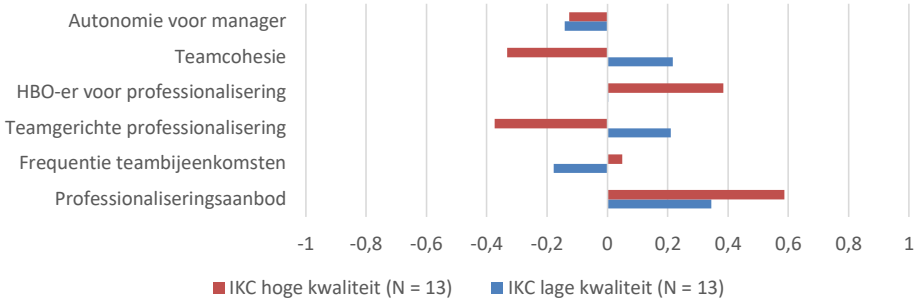

3.1.2.8. Structurele organisatiekenmerken

Wat betreft de structurele organisatiekenmerken, blijkt opnieuw dat beide groepen IKC's meer verschillende opvangvormen aanbieden dan gemiddeld in de steekproef (Figuur 3.17). Beide groepen IKC's verschillen hierin niet. IKC's van hogere kwaliteit zijn vaker onderdeel van een grote organisatie dan IKC's van lagere kwaliteit (een verschil dat bij de indeling op basis van de CLASS-index niet werd gevonden). Beide groepen IKC's zijn niet vaker een stichting dan gemiddeld in de steekproef, maar hebben wel vaker dan gemiddeld een commerciële doelstelling. Vakantieopvang wordt vaker geboden door IKC's van lagere kwaliteit en ook de openingstijden zijn ruimer dan in IKC's van hogere kwaliteit (medium-sterk effect).

Figuur 3.17 Organisatiekenmerken

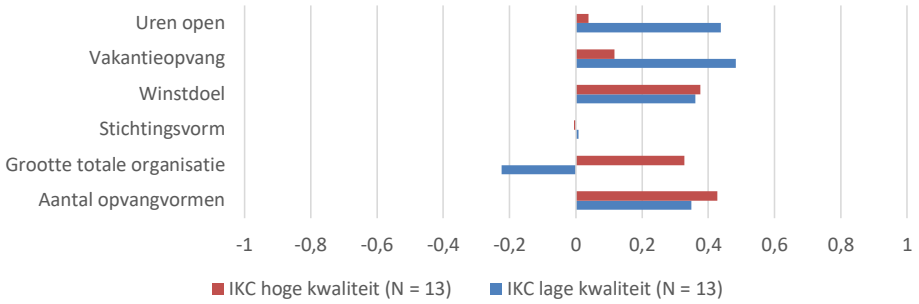

3.1.2.9. Welbevinden en betrokkenheid

In Figuur 3.18 zijn de verschillen tussen de twee groepen IKC's naar welbevinden en betrokkenheid van de kinderen weergegeven. Beide groepen IKC's verschillen licht in welbevinden en betrokkenheid volgens de Leuvense schaal (de verschillen zijn echter niet betekenisvol). Beide groepen IKC's verschillen relatief sterk op de CLASS-indicator van welbevinden, ten gunste van de IKC's van hoge kwaliteit. Er is geen verschil tussen beide groepen in betrokkenheid op basis van de CLASS-indicatoren. Hoewel in de brede kwaliteitsindex ook andere indicatoren naast de CLASS zijn opgenomen, blijft het een belangrijke kanttekening is dat de CLASS-indicatoren uit het CLASS-instrument komen en dus indirect ook in de brede kwaliteitsindex zijn vertegenwoordigd. Hierdoor is er een positieve vertekening ten gunste van de IKC's met hogere kwaliteit.

Figuur 3.18 Welbevinden & betrokkenheid: indeling naar brede kwaliteitsindex

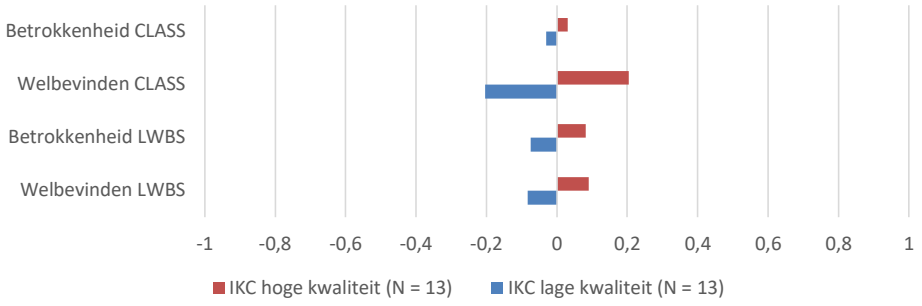

3.2. Buitenschoolse opvang

De resultaten voor de IKC's in de buitenschoolse opvang op basis van zowel de CLASS-index als de bredere kwaliteitsindex worden hieronder gerapporteerd.

3.2.1. Indeling van IKC's op basis van de CLASS-index

In de totale steekproef van 72 centra voor buitenschoolse opvang waarvoor voldoende informatie beschikbaar was in de LKK-dataset, zijn 26 centra door de leidinggevenden aangemerkt als IKC. Ingedeeld naar de CLASS index (gebaseerd op de Pre-K versie van de CLASS), zijn 10 IKC's als kwalitatief hoog en 16 als kwalitatief laag geïdentificeerd. Figuren 3.19 tot en met 3.22 geven de verschillen weer tussen beide groepen IKC's naar sociale achtergrond en ondersteuningsbehoeften van de opgevangen kinderen, het ervaren professionaliserings- en werkklimaat, de participatie en inclusie in praktijk van kinderen, en het activiteitenaanbod, gebaseerd op gestructureerde interviews met pedagogisch medewerkers. Vanwege het kleine aantal IKC's is geen statistische toetsing toegepast. De verschillen tussen IKC's worden daarom uitgedrukt in termen van standaard effectgrootten. Een verschil tussen laag en hoog van rond de 0.5 geldt als medium sterk en een verschil groter dan 0.7 als sterk. Verschillen kleiner dan 0.3 zijn niet betekenisvol. De effectgrootten kunnen direct uit de grafieken worden afgeleid, omdat alle kenmerken gestandaardiseerd en genormaliseerd zijn.

3.2.1.1. Achtergrond kinderen en zorgbeleid

Figuur 3.19 laat zien dat de sociale achtergrond van de opgevangen kinderen verschilt tussen IKC's voor buitenschoolse opvang van lagere respectievelijk hogere kwaliteit (zwakke tot medium-sterke effecten). IKC's van hogere kwaliteit volgens de CLASS-index vangen meer kinderen op uit gezinnen met een lage sociaaleconomische status en, ten dele overlappend hiermee, niet-Westerse migratieachtergrond. Dit beeld komt overeen met de bevindingen voor de kinder- en peuteropvang. Anders dan bij de vergelijkingen met betrekking tot de kinder- en peuteropvang, vangen de IKC's in de buitenschoolse opvang niet meer kinderen op met een behoefte aan taalondersteuning, terwijl het onderlinge verschil hierin tussen IKC's van lagere en hogere kwaliteit niet betekenisvol is. Dat geldt ook voor de opvang van kinderen met andere ondersteuningsbehoeften. IKC's van hogere kwaliteit hebben wel een meer uitgewerkt zorgbeleid (zwak effect).

Figuur 3.19 Achtergrond kinderen & zorgbeleid

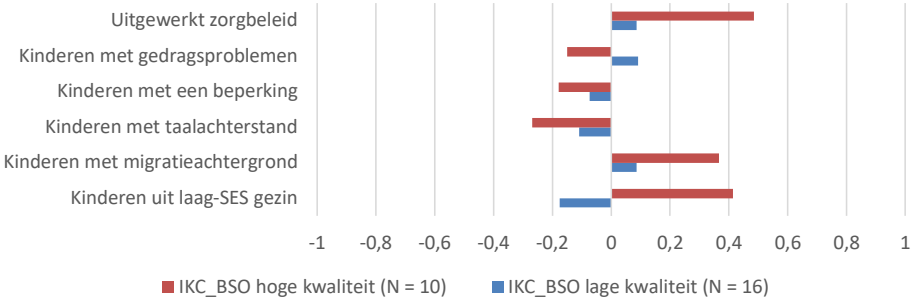

3.2.1.2. Professionalisering en werkklimaat

Het beeld wat betreft professionalisering en werkklimaat is anders dan wat voor de kinder- en peuteropvang werd gevonden (Figuur 3.20). Er is geen duidelijk verschil tussen beide groepen IKC's naar verschillende aspecten van professionalisering en werkklimaat of het verschil is ten gunste van de IKC's met een lagere kwaliteit (zwak effect). Anders dan in de kinder- en peuteropvang is er wel een samenhang tussen de kwaliteit van de IKC's voor buitenschoolse opvang en de ervaren intercollegiale samenwerking: die is hoger is in de IKC's van relatief hoge kwaliteit (sterk effect). Omgekeerd is het zelfvertrouwen van pedagogisch medewerkers in IKC's van hogere kwaliteit, net als in de kinder- en peuteropvang, lager dan in IKC's van lagere kwaliteit (zwak effect).

Figuur 3.20 Professionalisering & werkklimaat

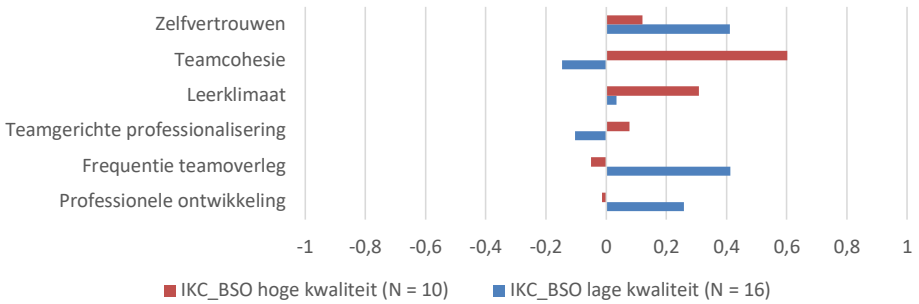

3.2.1.3. Kinderparticipatie en inclusie

Wat betreft de participatie van kinderen, de invloed van kinderen en het implementeren van een cultureel-inclusieve praktijk valt op dat beide groepen IKC's lager scoren dan gemiddeld in de hele steekproef, terwijl ze onderling niet betekenisvol verschillen (Figuur 3.21). Opmerkelijk is verder dat, anders dan werd gevonden voor de kinder- en peuteropvang, beide groepen IKC's verschillen wat betreft de aspecten opendeurenbeleid en de tijd die is ingeruimd in het dagprogramma voor vrije activiteiten (zwakke tot medium-sterke effecten), maar dat het patroon omgekeerd is. IKC's van hogere kwaliteit hebben vaker een opendeurenbeleid en meer vrije tijd in het dagschema dan IKC's van lagere kwaliteit.

Figuur 3.21 Participatie & inclusie

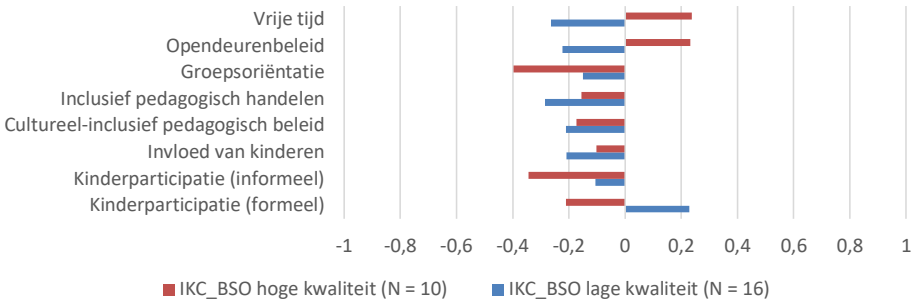

3.2.1.4. Activiteitenaanbod

Ook de verschillen tussen IKC's naar het aanbod aan activiteiten, ten slotte, laten een ander patroon zien dan in de kinder- en peuteropvang (Figuur 3.22). Over de hele linie hebben IKC's van lagere kwaliteit meer aanbod aan diverse activiteiten volgens rapportage van de pedagogisch medewerkers, dan IKC's van hogere kwaliteit. Het verschil wat betreft creatieve en burgerschapsvormende activiteiten ten gunste van de IKC's van lagere kwaliteit is opvallend (medium-sterke effecten).

Figuur 3.22 Activiteitenaanbod

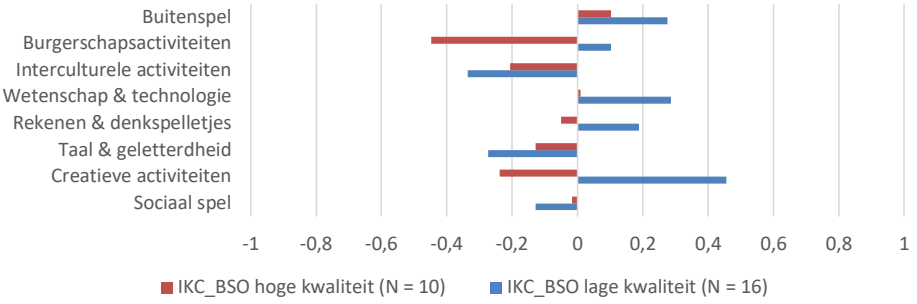

3.2.1.5. Missie en visie op organisatieniveau

Figuur 3.23 geeft een overzicht van de verschillen tussen beide groepen IKC's naar beleidskenmerken op organisatieniveau. De verschillen in missie komen redelijk overeen met wat voor de kinder- en peuteropvang werd gevonden. IKC's van hogere kwaliteit onderscheiden zich van IKC's van lagere kwaliteit wat betreft de missie om brede educatie te bieden aan kinderen en te werken aan inclusie en emancipatie (zwakke effecten). Er is geen verschil naar een dienstverlenende oriëntatie. Ook het officiële beleid van de organisatie op het gebied van inclusie van kinderen met een andere taal, cultuur en religie verschilt niet tussen de IKC's van lagere en hogere kwaliteit. Formeel geregelde kinderparticipatie is meer kenmerkend voor IKC's van hogere kwaliteit dan voor IKC's van lagere kwaliteit (zwak effect), net als in de kinder- en peuteropvang. IKC's van hogere kwaliteit hanteren vaker dan IKC's van lagere kwaliteit een speciaal pedagogisch concept (verwijzend naar een uitgewerkt concept van integrale samenwerking van opvang, zorg en onderwijs, maar ook naar concepten als Pikler, Reggio Emilia of antroposofische visie), zoals ook voor de kinder- en peuteropvang werd gevonden. Anders dan in de kinder- en peuteropvang, werken juist buitenschoolse kinderopvangcentra van lagere kwaliteit vaker met een educatief concept (zwak effect).

Figuur 3.23 Missie & visie

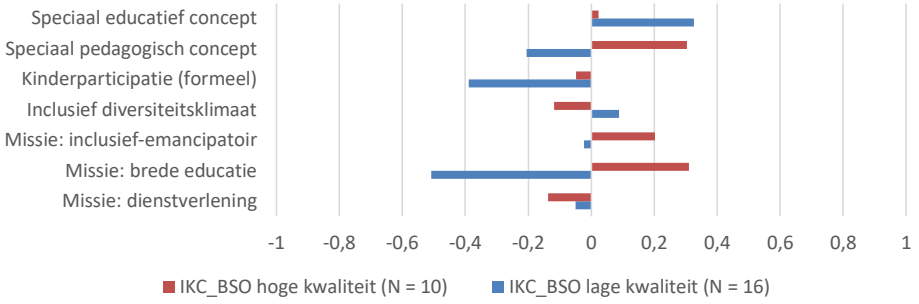

3.2.1.6. Ouderbeleid en externe samenwerking

Ook het ouderbeleid en de externe samenwerking in de buitenschoolse opvang geeft een ander beeld dan in de kinder- en peuteropvang (Figuur 3.24). Er is geen duidelijk verschil met de rest van de steekproef wat betreft het actief betrekken en ondersteunen van ouders en het aanbieden van thema-avonden, terwijl de participatie van ouders in activiteiten hoger is in IKC's van lagere dan van hogere kwaliteit (medium-sterk effect). IKC's in de buitenschoolse opvang hebben, volgens de managers, meer contact met instellingen voor zorg, maar minder met wijkorganisaties dan in de kinder- en peuteropvang. Er is meer contact met onderwijsinstellingen in brede zin bij IKC's van lagere dan van hogere kwaliteit (medium-sterk effect), terwijl beide groepen IKC's duidelijk bovengemiddelde diepgang van de samenwerking met de basisscholen waarmee zij samenwerken rapporteren. Het onderlinge verschil hierin is verwaarloosbaar.

Figuur 3.24 Externe samenwerking

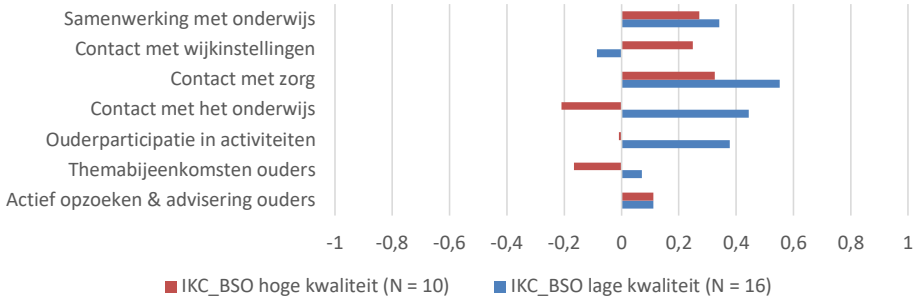

3.2.1.7. Professionaliseringsbeleid en management

Het professionaliseringsbeleid van de organisatie geeft, anders dan wat werd geschetst door de pedagogisch medewerkers, een redelijk consistent beeld dat overeenkomt met het beeld voor de kinder- en peuteropvang (Figuur 3.25). In IKC's van hogere kwaliteit is er meer aanbod van professionaliseringsactiviteiten en worden Hbo'ers ingezet voor professionalisering (sterke effecten). Ook is de ervaren intercollegiale samenwerking en teamcohesie hoger in de IKC's van hogere kwaliteit (zwak effect). Er is echter geen verschil tussen beide groepen IKC's wat betreft de frequentie van teamoverleg en teamgerichte ontwikkel-, consultatie- en leeractiviteiten, en ook niet wat betreft de autonomie van de manager.

Figuur 3.25 Professionaliseringsbeleid

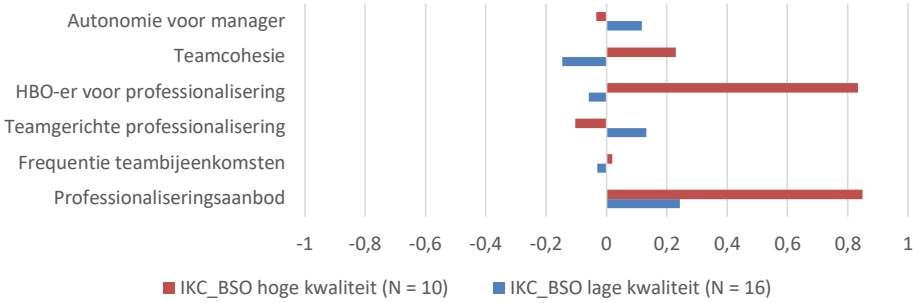

3.2.1.8. Structurele organisatiekenmerken

De structurele organisatiekenmerken laten zien, in lijn met bevindingen voor de kinder- en peuteropvang, dat beide groepen IKC's in de buitenschoolse opvang onderdeel zijn van centra waar meer verschillende opvangvormen worden aangeboden dan gemiddeld in de steekproef, in overeenstemming met de doelstelling van IKC's (Figuur 3.26). Het verschil hierin tussen beide groepen IKC's is niet betekenisvol. IKC's van hogere kwaliteit zijn vaker onderdeel van een grote organisatie dan IKC's van lagere kwaliteit (zwak effect). Beide groepen IKC's zijn vaker een stichting en hebben minder vaak een commerciële doelstelling dan gemiddeld in de steekproef. IKC's van hogere kwaliteit laten dit patroon sterker zien dan IKC's van lagere kwaliteit (medium-sterke effecten). Beide groepen IKC's bieden vaker dan gemiddeld vakantieopvang, langere openingstijden en meer flexibiliteit van gebruik dan gemiddeld in de steekproef. De onderlinge verschillen zijn niet betekenisvol.

Figuur 3.26 Organisatiekenmerken

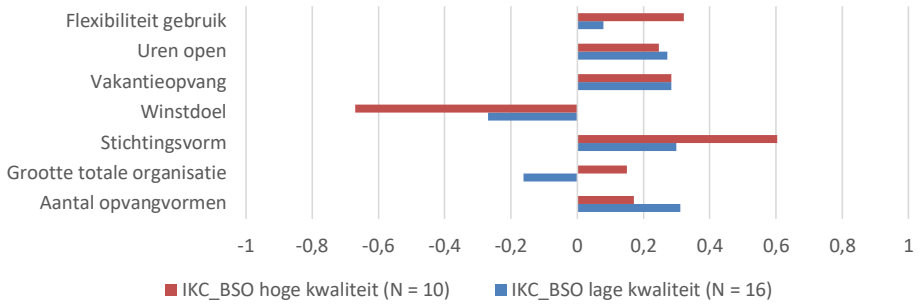

3.2.1.9. Welbevinden en betrokkenheid

In Figuur 3.27 is weergegeven in hoeverre de twee groepen IKC's verschillen in welbevinden en betrokkenheid van de kinderen. Beide groepen IKC's verschillen licht in betrokkenheid, maar niet in welbevinden volgens de Leuvense schaal. Kinderen in IKC's van lagere kwaliteit zijn meer betrokken (zwak effect). De verschillen op de CLASS-indicatoren van welbevinden en betrokkenheid zijn aanzienlijk groter (sterke tot zeer sterke effecten) en ten gunste van de IKC's van hogere kwaliteit. De kanttekening hierbij is dat de gebruikte CLASS-indicatoren onderdeel zijn van het CLASS-instrument en dus een positieve vertekening geven ten gunste van de IKC's met hogere kwaliteit die op basis van de complete CLASS-index zijn geïdentificeerd.

Figuur 3.27 Welbevinden & betrokkenheid: indeling IKC's op basis van CLASS-index

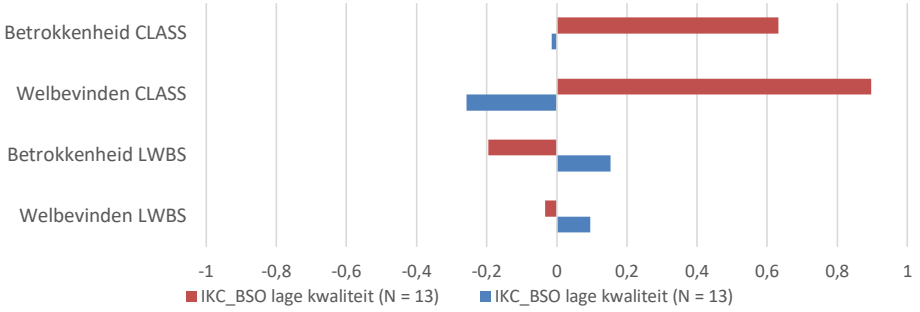

3.2.2. Indeling van IKC's op basis van de brede kwaliteitsindex

De 26 IKC's voor buitenschoolse opvang zijn ook ingedeeld op basis van de brede kwaliteitsindex waarin, in balans, dimensies van de CLASS, ECERS en het NCKO instrument zijn opgenomen, met de mediaan als scheidslijn. Er zijn 13 IKC's als kwalitatief hoog en 13 als kwalitatief laag geïdentificeerd.

3.2.2.1. Achtergrond kinderen en zorgbeleid

Figuur 3.28 laat een minder duidelijk onderscheid zien tussen de IKC's ingedeeld op basis van de brede kwaliteitsindex dan bij de indeling op basis van de CLASS-index. Er is geen verschil naar sociaaleconomische achtergrond van de kinderen. IKC's van hogere kwaliteit volgens de brede kwaliteitsindex vangen meer kinderen op uit gezinnen met een niet-Westerse migratieachtergrond (zwak tot medium-sterk effect), zoals ook bij de indeling op basis van de CLASS-index werd gevonden en in lijn met de bevindingen voor de kinder- en peuteropvang, maar hebben minder kinderen met een taalondersteuningsbehoefte (zwak effect). Er zijn geen duidelijke verschillen wat betreft de opvang van kinderen met andere vormen van ondersteuningsbehoeften. IKC's in de buitenschoolse opvang hebben, net als bij de indeling op basis van de CLASS-index, wel een meer uitgewerkt zorgbeleid dan gemiddeld in de hele steekproef (zwak effect), maar er zijn geen verschillen naar kwaliteit.

Figuur 3.28 Achtergrond kinderen & zorgbeleid

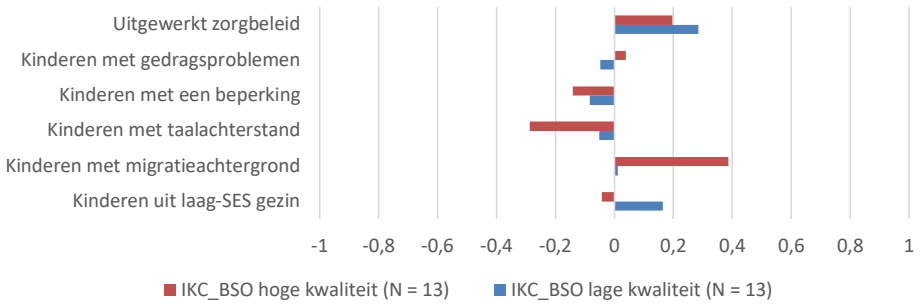

3.2.2.2. Professionalisering en werkklimaat

Het beeld wat betreft professionalisering en werkklimaat is duidelijk anders dan wat voor de kinder- en peuteropvang werd gevonden en wijkt ook af van wat gevonden werd bij de indeling van IKC's voor buitenschoolse opvang op basis van de CLASS-index (Figuur 3.29). Over de hele linie scoren de IKC's van lagere kwaliteit hoger op de verschillende aspecten van professionalisering dan de IKC's van hogere kwaliteit (zwakke effecten of geen betekenisvolle verschillen). Beide groepen IKC's scoren iets hoger op intercollegiale samenwerking en zelfvertrouwen dan het gemiddelde van de steekproef, maar verschillen hierin onderling niet.

Figuur 3.29 Professionalisering & werkklimaat

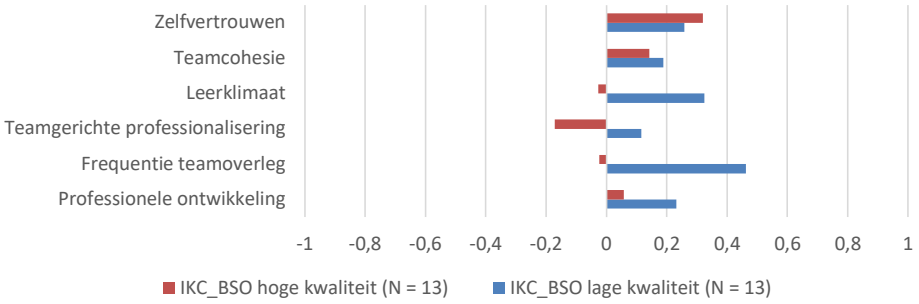

3.2.2.3. Kinderparticipatie en inclusie

Wat betreft de participatie van kinderen, de invloed van kinderen en de implementatie van een cultureel-inclusieve praktijk is het patroon grillig en afwijkend van wat voor de indeling op basis van de CLASS-index werd gevonden (Figuur 3.30). Pedagogisch medewerkers in IKC's van hogere kwaliteit volgens de brede kwaliteitsindex rapporteren meer informele kinderparticipatie en veel meer invloed van kinderen op het beleid dan medewerkers van IKC's van lagere kwaliteit (zeer sterk effect), maar de formele kinderparticipatie laat geen duidelijk verschil zien. De hogere scores voor opendeurenbeleid en ruimte voor vrije activiteiten passen in dit beeld (medium-sterke tot sterke effecten), waarbij in IKC's van hogere kwaliteit meer keuzeruimte wordt gelaten aan kinderen. Het beeld komt overeen met wat gevonden werd voor de indeling op basis van de CLASS-index, maar wijkt af van de bevindingen voor de kinder- en peuteropvang.

Figuur 3.30 Participatie & inclusie

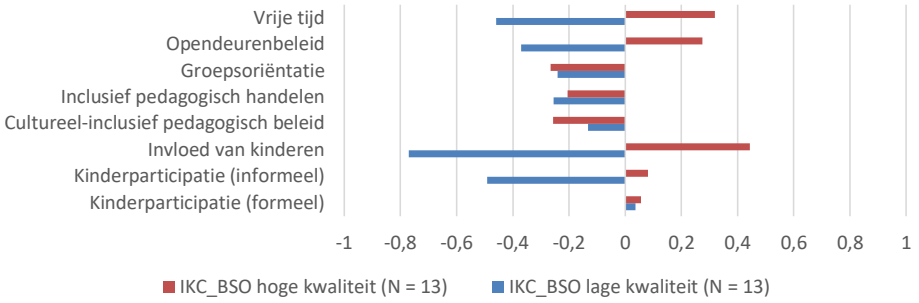

3.2.2.4. Activiteitenaanbod

Wat betreft het aanbod aan activiteiten geeft de indeling op basis van de brede kwaliteitsindex een ander, en meer verwacht, beeld te zien dan de indeling op basis van de CLASS-index (Figuur 3.31). Het beeld is ook meer in overeenstemming met wat voor de kinder- en peuteropvang werd gevonden. Over de hele linie hebben IKC's van hogere kwaliteit meer aanbod aan diverse activiteiten volgens de rapportages van de pedagogisch medewerkers, dan IKC's van lagere kwaliteit (zwakke tot medium-sterke en sterke effecten), met uitzondering van activiteiten op het gebied van burgerschapsvorming.

Figuur 3.31 Activiteitenaanbod

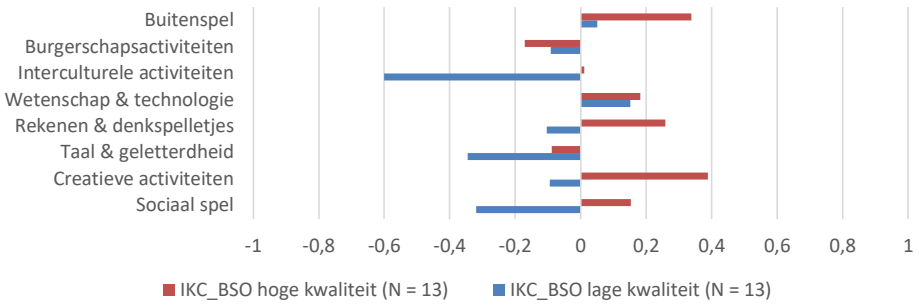

3.2.2.5. Missie en visie op organisatieniveau

Figuur 3.32 geeft een overzicht van de verschillen tussen beide groepen IKC's naar beleidskenmerken op organisatieniveau, gebaseerd op informatie van leidinggevenden. De verschillen in missie komen redelijk overeen met wat voor de kinder- en peuteropvang werd gevonden en wat uit de vergelijking op basis van de CLASS-index bleek. IKC's van hogere kwaliteit onderscheiden zich van IKC's van lagere kwaliteit wat betreft de missie om te werken aan inclusie en emancipatie (medium-sterk effect). Er is bovendien een omgekeerd verschil naar een dienstverlenende oriëntatie, die hoger is in IKC's van lagere kwaliteit volgens de brede kwaliteitsindex (sterk effect). Er is geen verschil wat betreft de profilering op brede educatie. Het officiële beleid van de organisatie op het gebied van inclusie van kinderen met een andere taal, cultuur en religie komt overeen met de inclusieve missie: IKC's van hogere kwaliteit hebben een dergelijk beleid in iets sterkere mate dan IKC's van lagere kwaliteit (zwak effect). Formeel geregelde kinderparticipatie is meer kenmerkend voor IKC's van hogere kwaliteit (maar ze wijken hierin niet af van het gemiddelde van de hele steekproef) dan voor IKC's van lagere kwaliteit (duidelijk beneden gemiddeld; sterk effect), net als in de kinder- en peuteropvang. IKC's van hogere kwaliteit hanteren vaker dan IKC's van lagere kwaliteit een speciaal pedagogisch concept (medium-sterk effect), zoals ook voor de kinder- en peuteropvang werd gevonden en bij de indeling op basis van de CLASS-index. Anders dan in de kinder- en peuteropvang, werken juist buitenschoolse kinderopvangcentra van lagere kwaliteit vaker met een educatief concept (medium-sterk tot sterk effect), in lijn met, maar sterker dan, wat gevonden werd bij de indeling op basis van de CLASS-index.

Figuur 3.32 Missie & visie

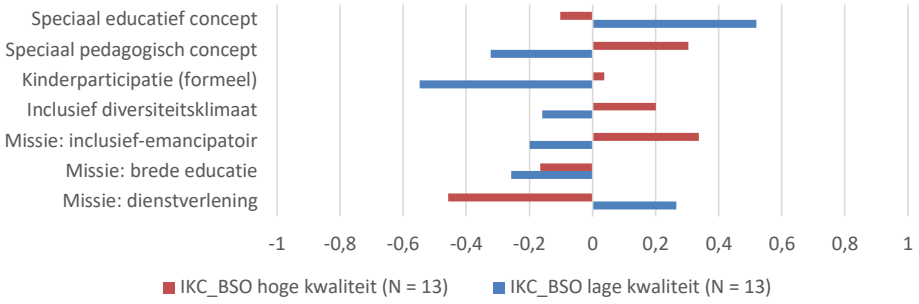

3.2.2.6. Ouderbeleid en externe samenwerking

Het ouderbeleid en de externe samenwerking in de buitenschoolse opvang geeft een ander beeld dan in de kinder- en peuteropvang (Figuur 3.33). Er is geen duidelijk verschil met de rest van de steekproef wat betreft het actief betrekken en ondersteunen van ouders en het aanbieden van thema-avonden, terwijl de participatie van ouders in activiteiten hoger is in IKC's van lagere dan van hogere kwaliteit (medium-sterk effect), net als bij de indeling op basis van de CLASS-index. IKC's in de buitenschoolse opvang hebben, volgens de managers, meer contact met instellingen voor zorg, maar minder met wijkorganisaties dan in de kinder- en peuteropvang. Er is meer contact met onderwijsinstellingen in brede zin bij IKC's van lagere dan van hogere kwaliteit (medium-sterk effect). Managers van IKC's van lagere kwaliteit rapporteren bovengemiddelde diepgang van de samenwerking met de basisscholen waarmee zij een relatie hebben, maar dit geldt anders dan bij de indeling op basis van de CLASS-index niet voor IKC's van hogere kwaliteit.

Figuur 3.33 Externe samenwerking

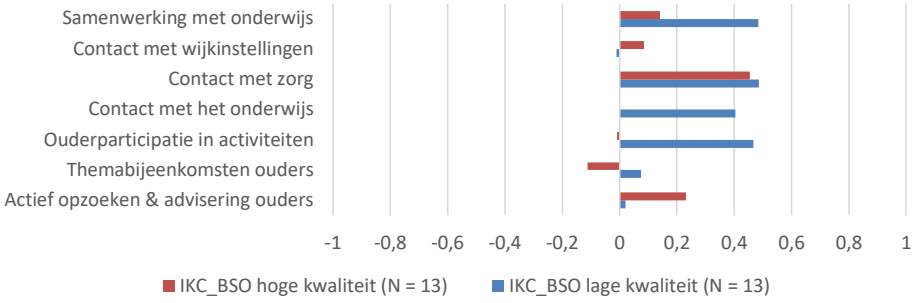

3.2.2.7. Professionaliseringsbeleid en management

Het professionaliseringsbeleid van de organisatie op basis van de informatie van managers geeft een ander beeld dan wat werd geschetst door de pedagogisch medewerkers (Figuur 3.34). In beide groepen IKC's is er meer aanbod van professionaliseringsactiviteiten en worden Hbo'ers meer ingezet voor professionalisering dan gemiddeld in de hele steekproef van buitenschoolse opvangorganisaties (zwakke tot medium-sterke effecten). Teamgerichte professionalisering vindt minder plaats in IKC's van hogere dan lagere kwaliteit (medium-sterk effect). Anders dan bij de vergelijking op basis van de CLASS-index is er geen verschil naar ervaren intercollegiale samenwerking, terwijl IKC's van hogere kwaliteit meer autonomie van de manager kennen (zwak effect).

Figuur 3.34 Professionaliseringsbeleid

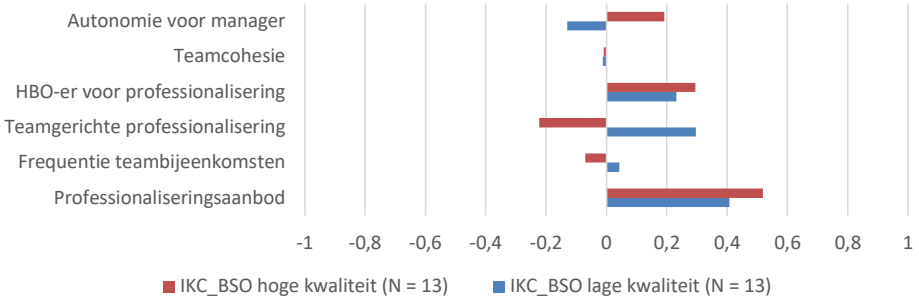

3.2.2.8. Structurele organisatiekenmerken

De structurele organisatiekenmerken wijken af van de eerdere bevindingen (Figuur 3.35). IKC's van hogere kwaliteit volgens de brede kwaliteitsindex zijn deel van organisaties die minder verschillende opvangvormen aanbieden dan IKC's van lagere kwaliteit. Beide groepen IKC's zijn vaker een stichting dan gemiddeld in de steekproef, maar IKC's van hogere kwaliteit zijn dit nog vaker dan IKC's van lagere kwaliteit (medium-sterk effect), en hebben minder vaak een commerciële doelstelling (sterk effect). Dit beeld komt goed overeen met de bevindingen voor de indeling op basis van de CLASS-index, maar wijkt af van wat voor de kinder- en peuteropvang werd gevonden. Beide groepen IKC's bieden vaker dan gemiddeld vakantieopvang, langere openingstijden en meer flexibiliteit van gebruik dan gemiddeld in de steekproef. IKC's van lagere kwaliteit hebben langere openingstijden en zijn flexibeler dan IKC's van hogere kwaliteit (zwak effect).

Figuur 3.35 Organisatiekenmerken

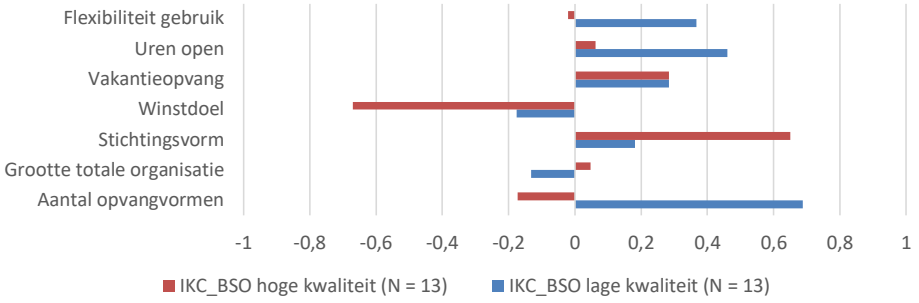

3.2.2.9. Welbevinden en betrokkenheid

In Figuur 3.36 zijn de gegevens over welbevinden en betrokkenheid van de kinderen weergegeven. Kinderen in IKC's van hogere kwaliteit volgens de brede kwaliteitsindex tonen iets hoger welbevinden en zijn iets meer betrokken dan de kinderen in IKC's van lage kwaliteit, maar de verschillen zijn niet betekenisvol. De verschillen tussen beide groepen IKC's op de CLASS-indicatoren van welbevinden en betrokkenheid zijn duidelijk groter (sterke tot zeer sterke effecten) en ten gunste van de IKC's van hogere kwaliteit. De gebruikte CLASS-indicatoren zijn onderdeel van het CLASS-dimensies die in de brede kwaliteitsindex zijn opgenomen. Daarom zijn de resultaten vertekend ten gunste van de IKC's met hogere kwaliteit die op basis van deze index zijn geïdentificeerd.

Figuur 3.36 Welbevinden & betrokkenheid: indeling naar brede kwaliteitsindex

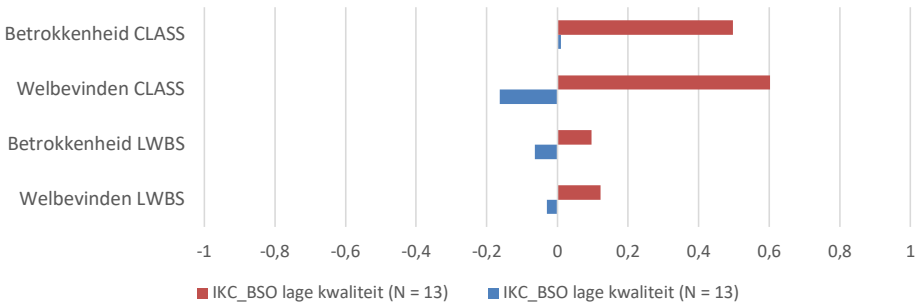

3.3. Samenvattend

Het beeld van wat IKC's met hogere kwaliteit onderscheidt van IKC's met lagere kwaliteit is niet volledig consistent. Er zijn verschillen tussen kinder- en peuteropvang enerzijds en buitenschoolse opvang anderzijds, en er zijn verschillen naar de gebruikte kwaliteitsindex. Een aantal kenmerken differentieert echter redelijk consistent. IKC's met een hogere kwaliteit in zowel de kinder- en peuteropvang als in de buitenschoolse opvang vangen vaker dan IKC's van lagere kwaliteit kinderen op uit gezinnen met een lage sociaaleconomische status of met een niet-Westerse migratieachtergrond. Ze vangen, overlappend hiermee, vaker kinderen op met een behoefte aan taalondersteuning. Zij dragen vaker een brede educatieve en inclusieve-emancipatorische missie uit die contrasteert met een klantgerichte dienstverlenende missie. Zij hebben de participatie van kinderen vaker formeel geregeld. Zij werken vaker volgens een uitgewerkt pedagogisch concept en zij hebben op organisatieniveau een ruimer aanbod van verschillende vormen van continue professionalisering voor de medewerkers. Meer gedetailleerde informatie over de inhoud van de gehanteerde pedagogische concepten en welke rol deze spelen in de professionaliseringsactiviteiten is helaas niet beschikbaar.

In de kinder- en peuteropvang hebben IKC's van hogere kwaliteit een sterkere educatieve, ontwikkelingsstimulerende oriëntatie, zoals blijkt uit educatieve accenten in het activiteitenaanbod en het gebruik van een educatief concept (bijv. een VVE-programma of een vergelijkbare methodische aanpak). Ook het gegeven dat IKC's van hogere kwaliteit in de kinder- en peuteropvang een minder open dagprogramma hebben (vergelijkenderwijs weinig ruimte voor vrije activiteiten) en minder vaak een opendeurenbeleid toepassen strookt met de meer doelgerichte educatieve, ontwikkelingsstimulerende oriëntatie van IKC's van hogere kwaliteit vergeleken met IKC's van lagere kwaliteit. In de buitenschoolse opvang ligt dit anders. Daar worden IKC's van hogere kwaliteit juist gekenmerkt door een meer open aanpak met keuzeruimte voor kinderen (opendeurenbeleid, vrije ruimte in het dagprogramma) en zijn er geen duidelijke educatieve accenten in het activiteitenaanbod. Dit beeld komt overeen met de resultaten van eerdere analyses van de buitenschoolse opvang, waaruit werd geconcludeerd dat buitenschoolse opvang een andere werksoort is dan voorschoolse kinderopvang (Slot et al., 2018).

In de kinder- en peuteropvang hebben IKC's van hogere kwaliteit vaker kinderparticipatie formeel geregeld in de vorm van periodieke gesprekken met kinderen of systematisch bevragen van ouders over de ervaringen van kinderen, maar wordt de invloed van kinderen op het dagprogramma als kleiner ingeschat dan in IKC's van lagere kwaliteit. Omgekeerd is in IKC's van lagere kwaliteit de kinderparticipatie meer informeel (observeren wat kinderen willen, direct afstemmen op kinderen in het dagelijkse werk) en wordt de invloed van kinderen juist als groter ingeschat. Dit beeld strookt met de meer programmatische en aanbod-gestuurde aanpak van IKC's van hogere kwaliteit vergeleken met de IKC's van lagere kwaliteit. Ook in de buitenschoolse opvang is de kinderparticipatie in IKC's van hogere kwaliteit vergelijkenderwijs vaker formeel geregeld, maar hier zijn de verschillen naar informele kinderparticipatie en de ingeschatte invloed van kinderen op de dagelijkse opvangpraktijk niet onderscheidend.

IKC's van hogere kwaliteit in de kinder- en peuteropvang organiseren meer activiteiten om ouders te betrekken en zijn sterker ingebed in een netwerk van lokale (wijkgebonden) organisaties dan IKC's van lagere kwaliteit, en ze hebben diepergaande samenwerking met basisscholen. In buitenschoolse opvang ligt dit anders. Het ouderbeleid differentieert niet duidelijk tussen IKC's van lagere en hogere kwaliteit in de buitenschoolse opvang en participatie van ouders in activiteiten is meer kenmerkend voor IKC's van lagere dan van hogere kwaliteit. Er is geen duidelijke relatie tussen de kwaliteit van de IKC's en de participatie in lokale netwerken. Diepere samenwerking met scholen is meer kenmerkend voor IKC's van lagere kwaliteit.

In de kinder- en peuteropvang zijn IKC's van hogere kwaliteit niet vaker onderdeel van een stichting dan IKC's van lagere kwaliteit, terwijl beide groepen IKC's vaker dan gemiddeld in de hele steekproef deel uitmaken van een BV of NV en een commercieel doel hebben, waarin zij onderling niet verschillen. In de buitenschoolse opvang, daarentegen, zijn IKC's van hogere kwaliteit vaker onderdeel van een stichting zonder winstdoel dan IKC's van lagere kwaliteit.

Over de verschillen in welbevinden en betrokkenheid van kinderen tussen IKC's van lagere en hogere kwaliteit zijn geen sterke uitspraken te doen. De Leuvense schalen om welbevinden en betrokkenheid vast te stellen, differentiëren waarschijnlijk onvoldoende naar kwaliteit van de opvang. De geselecteerde indicatoren uit de CLASS tonen weliswaar sterke verschillen ten gunste van IKC's van hogere kwaliteit, maar hier speelt mee dat deze indicatoren onderdeel zijn van de kwaliteitsindexen waarop de indeling naar kwaliteit is gebaseerd.

Referenties

Slot, P., Jepma, IJ., Muller, P., Romijn, B., & Leseman, P. (2017).
Kwaliteit van de Nederlandse kinderdagopvang, peuteropvang, buitenschoolse opvang en gastouderopvang. Landelijke Kwaliteitsmonitor Kinderopvang. Meting 2017.
Utrecht: Universiteit Utrecht/Sardes.

Slot, P., Jepma, IJ., Muller, P., Romijn, B., & Leseman, P. (2018).
Kwaliteit van de Nederlandse kinderdagopvang, peuteropvang, buitenschoolse opvang en gastouderopvang. Gecombineerde metingen 2017 en 2018. Landelijke Kwaliteitsmonitor Kinderopvang. Utrecht: Universiteit Utrecht/Sardes.

Slot, P., Jepma, IJ., Muller, P., Romijn, B., Bekkering, C., & Leseman, P. (2019).
Ontwikkelingen in de kwaliteit van de Nederlandse kinderdagopvang, peuteropvang, buitenschoolse opvang en gastouderopvang. Gecombineerde metingen 2017 - 2019. Landelijke Kwaliteitsmonitor Kinderopvang. Utrecht: Universiteit Utrecht/Sardes.

Van der Werf, W. M., Slot, P. L., Kenis, P., & Leseman, P. P. M. (2020).
Hybrid organizations in the privatized and harmonized Dutch ECEC system: Relations with quality of education and care. **Early Childhood Research Quarterly,** 53, 136-150. Doi: 10.1016/j.ecresq.2020.03.006

Van der Werf, W. M., Slot, P. L., Kenis, P., & Leseman, P. P. M. (2020).
Inclusive practice and quality of education and care in the hybrid Dutch early childhood education and care system. Ingediend voor publicatie.

Veen, A., Ledoux, G., Emmelot, Y.E., Gevers Deynoot-Schaub, M.J.J.M. (2020).
Integrale kindcentra over wat hen kenmerkt. Amsterdam: Kohnstamm Instituut. (rapport 1021, projectnummer 40783)

Bijlage 1

Principe of kenmerk	Indicatoren in LKK data
Website PACT	
Tegengaan van ongelijkheid en optimale talentontwikkeling	Missie-statements m.b.t. educatie, inclusie, brede educatief-creatieve ontwikkeling (lg) (vs. dienstverlenende oriëntatie)
Plek voor ieder kind	Samenstelling groepen naar SES en migratieachtergrond (pm) Samenstelling groepen naar kinderen met verschillende zorgvragen (pm)
Elk kind doet mee, telt mee, draagt bij en leert	inclusieve missie statements (lg), inclusief klimaat (pm, lg), inclusief handelen en groepsoriëntatie (pm)
Van jongs af aan (0-13)	Aanbod van verschillende opvangsoorten in centrum, inclusief BSO (lg)
Leef- en leergemeenschap, samenwerken, meedenken, mee beslissen, bijdragen aan de gemeenschap	Kinderparticipatie schalen(pm) Culturele inclusie/diversiteitsbeleid (pm, lg) Ouderparticipatie (pm, lg) Inclusieve pedagogiek (pm) Interculturele activiteiten (pm) Burgerschapsactiviteiten (pm)
Veen (2019)	
Nieuwe entiteit (1)	Zelfdefinitie (lg): IKC
Nieuwe entiteit (2)	Organisatiekenmerken (lg)
Eén visie, met kernwaarden	Pedagogische visie, bekend en gedeeld (lg) Pedagogische visie-ontwikkeling, betrokkenheid staf & ouders (lg) Missie statements (lg) Inclusie/diversiteitsbeleid (pm, lg)
Brede doelen, breed aanbod, (speciale) educatieve ondersteuning	Aanbod aan brede-ontwikkelingbevorderende activiteiten (pm) Brede educatieve missie (lg)
Leren op maat	Gerichte/remediërende educatieve activiteiten (pm)
Eén team, verschillende professionals	Teamcohesie (pm) Samenwerking met basisonderwijs (pm, lg) Contacten met wijkinstellingen (lg)
(I)KC als lerende gemeenschap	Continue professionalisering-coaching (pm, lg) Frequentie inhoudelijk teamoverleg (pm, lg) Teamgerichte professionalisering (pm, lg) Werkbeleving 'nieuwe dingen leren' (pm) Zelfvertrouwen (pm)
Kind-nabije hulp, inzet zorgprofessionals	Uitgewerkt zorgbeleid (pm)
Ouders en kinderen doen mee	Kinderparticipatie (formeel, informeel)(pm, lg) Invloed van ouders op beleid (pm) Ouderparticipatie in activiteiten, Actieve outreach ouders, huisbezoek (pm, lg) Themabijeenkomsten voor ouders (pm, lg)
De hele dag door, balans in dagindeling, hele dag en hele jaar open	Uren opvang per dag Vakantie-opening (lg) Dienstverlenende missie (lg)
Algehele kwaliteit (observaties)	CLASS – emotionele en educatieve kwaliteit NCKO – interactiekwaliteit inCLASS – individuele interacties van kinderen Laevers betrokkenheid & welbevinden
Structurele kwaliteit	Groepsgrootte en BK-ratio (pm) Opleidingsniveau (pm) Staf met vast contract (lg) Inzet Hbo'er (lg)

Noot: lg = rapportage van leidinggevende; pm= rapportage door pedagogisch medewerkers

PACT voor kindcentra

Deze uitgave is gemaakt in opdracht van
HETKINDEROPVANGFONDS
in het kader van het programma PACT voor Kindcentra.
www.pactvoorkindcentra.nl